

«Адыгэ макъэм» иныбджэгъу лъапIэхэр!

Тыгъэгъазэм и 1-м щегъэжыагъэу и 10-м нэс фэгъэкIотэныгъэ зиIэ кIэтхэгъу уахътэр макIо. 2011-рэ илъэсым иапэрэ мэзих гъэзетыр кышшъуфэклоным фэшI а мэфI 10-м мыщ фэдэ уасэхэмкIэ шъукIэтхэн шъульэкIыщт:

тхьамафэм 5 кыдэкIырэ гъэзетэу 52161-рэ индекс зиIэм — **сомэ 317-рэ чапыч 81-кIэ;**

фэгъэкIотэныгъэ зиIэхэм апае 52162-рэ индекс зиIэм — **сомэ 303-рэ чапыч 31-кIэ;**

телепрограммэр зыдэлъэу тхьамафэм зэ кыдэкIэу 14289-рэ индекс зиIэм — **соми 114-рэ чапыч 53-кIэ.**

УАХЪТЭР КЪЫЗФЭЖЪУГЪЭФЕД — ШЪУКИАТХ ЛЪЭПКЪ ГЪЭЗЕТЫМ!

№ 232 (19746)

2010-рэ илъэс

**ГЪУБДЖ
ШЭКИОГЪУМ и 30**

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Европэ Парламентым и депутатхэу лъытэныгъэ зыфэсшыхэрэр, сйлъэпкъэгъу лъапIэхэр!

Адыгэхэм я Мафэу ятфэнэрэу Европэ Парламентым мы аужырэ илъэхэм хэбзэшIу щыхъугъэм хэлэжэхэрэм шIуфэс лъапIэ ясэхы. Джырэ адыгэ культурэм игъэхъагъэхэм Европэм нэIуасэ зращыфашIыхэрэм, тилъэпкъ икультурэ, ишэн-хабзэхэм якъэ-ухъумэн ыкIи ахэм хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэным, адыгэхэмкIэ тинепэрэ мафэ изытет Европэм зращытегушчыIэхэрэм тилъэпкъкIэ мэхъанэшхо иIэу щыт.

Адыгэхэр Европэм илъэпкъэхэм зэу ащыщ. Тарихъ гъогоу къэткидугъэм, тыхэбзэ-зэхэтыкIэ, тидунеепIыкIэ, тищылэныгъэ зрагъэпсыщтыгъэ ыкIи джыдэдэм кызырээтэненжыгъэм ар нафэу къаушыхъаты. Гурьт лIэшIэгъухэм ялъэхъан Адыгэ хэгъэ-гур (Черкесиер) дэх имыIэу европэ хэбзэ-зэхэтыкIэм рыгъозэр хэгъэгоу щытыгъ. Адыгэ лIэкъольэхэм ялIыблэнагъэ, якультурэшхо, яIэдэбныгъэ ин зэрэданаеу дэгъоу щызэлъашIэ. Ахэр ары тилъэпкъ кызырашIэжырэ нэшанэу тарихым хэхъагъэхэр.

Адыгэ хэгъэгур конфедеративнэ лъапсэм тетэу псезуштыгъэ. Тилъэпкъ цыфым ишхъафитныгъэ сыдигъуи осэшхо ритыштыгъ.

Я XVIII-рэ лIэшIэгъум ыкIэхэм адэжь Францием ипачыкхэ зытырадзым, Адыгэ хэгъэгуми зэхъокIыныгъэшхохэр кышшыхъугъ. Хэтрэ цыфыи зэфэдэ фитыныгъэхэр яIэ хъугъэ, хэбзыхъу-хъан, гъэцкIэн шIэрылхэр хасэхэм афэгъэзагъэ хъугъэ. ЧыпIэ хасэхэм къащегъэжыагъэу хэбзыхъухъэ лъэпкъ зэфэхсэм анэ-сэу чыпIэ зыгъэIорышIэжынымыкIэ ащ фэдэ орган пчъагъэ-хэм Iоф ашIэштыгъ.

Адыгэ хэгъэгум ихыкумыр адыгэ хабзэр изы лъапсэу къу-тэмэ шхъафит шыхъугъ.

Анахъ лъэганIэу ятэжь пIашъэхэм агъэпсыгъэу джы нэс тIы-тэрэ Адыгэ хэгъэгум илъэпкъ парламент Шхъафитныгъэм изэлукIэшху — Мэджлысыр зэрэзыхагъэр ары. Хэгъэгум ичIыпIэ 12-мэ ялIыкIо 12 ащ хахъэщтыгъ. Джащ кыыхэкIэу лъэпкъ быракъым жогъо 12 тет.

НепэкIэ Зэкъот Европэм лъапсэу фэхъугъэхэмрэ я XIX-рэ лIэшIэгъум Адыгэ хэгъэгум игъэпсын лъапсэу фэхъугъагъэхэмрэ зы лъапсэ яIэу теплгы.

Мы аужырэ илъэхсэм щылэныгъэм фэхъугъэ демократическэ зэхъокIыныгъэхэм лъэпкъым зиужыжынымыкIэ зыфэдэ къэ-мышъугъэ амалхэр къатыгъэх. Кавказымрэ IэкIыб хэгъэгухэм-рэ ащыпсэурэ адыгэхэм япшъэрылтышхо агъэцакIэзэ, хэгъэгухэр экономикэ, культурэ, политикэ лъэныкъохэмкIэ джыри нахъ зэ-пэблагъэ хъунхэм епхыгъэ IофышIухэр пхырашых, ялъэпкъ гу-хэлхэри зэшIуаых.

Адыгэ лъэпкъым ыпхъу шIагъоу Людмила Черинам (Чемер-зэ, 1924 — 2004) иIэпIэсэныгъэ ин Европэми, зэрэданаеуи афигъэшхошэн ылъэкIыгъ, ащ даклоуи зэрэ Европэу изыкIыныгъэ итамыгъэ шхъаIи ышIыгъ.

ЗэкIэми псауныгъэ пытэ, насып, щылэкIэ-псэукIэ дэгъу шъуилэнэу, тилъэпкъ ифедэхэм, мамырныгъэр, зфагъэр щылэнхэм апае теклоныгъакIэхэр шъушIынхэу сышъуфэлъало!

*Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЪАКИУШЧИНЭ Аслъан*

Зэхэсыгъо иIагъ

АР-м турист кластерэу щагъэпсыщтым кыхи-убытэрэ чIыгу Iахъхэм ягъэзеклонкIэ Iофхэм язэшIохын фэгъэзэгъэ межведомственнэ рабочэ купэу зыхащагъэм бэмышIэу зэхэсыгъо иIагъ. АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат ар кы-зэлIухызэ, УФ-м и Президент Адыгеимрэ Крас-нодар краимрэ турист кластер ащыгъэпсыгъэныр игъоу зэрилгытагъэр, ащ фэгъэхъыгъэ унэшхо гъэ-нэфагъэхэр кызырришIыгъэхэр, ахэм къапкъы-рыкIыхэзэ тапэкIэ ащ зэрэдэлэжъэщтхэр кыIуагъ. Джащ фэдэу зэхэсыгъом хэлэжыгъэ федеральнэ инспектор шхъаIэу ЛIыIужъу Адамэ кызы-гушчыIэм туризмэм зегъэушъомбгъуным пае объект инхэм, хъакIэщхэм, шхапIэхэм, гъэпсэ-

фыпIэхэм, ямызакъоу, нэмыкIэу цыфхэм ящы-кIэгъэщт пстэури кыдэпIытэнхэ фаеу зэрэщы-тыр, мы отраслэм Адыгеим зышхиушъомбгъумэ инвесторхэри нахъыбэу кызыррихъащтхэр ипсалъэ кышшыхыгъэщыгъ.

Нэужым турист кластерэу «Лагонаки» игъу-напкъэхэм ягъэнэфэн, ОАО-у «Лагонаки» зы-фиIорэм игъэIорышIэкIо компание изэхэщэн, нэмыкIхэм атегушчылагъэх. Къулыкъу ыкIи ведом-ствэ зэфэшхъафхэм япашэхэу рабочэ купым хагъэхъагъэхэм яепIыкIэхэр кыралотыкIыгъэх, ищыкIэгъэ документэу шхъадж кыгъэхъазырын фаехэр здызыхафыгъэх.

ХЪУТ Нэфсет.

АР-м ХЭДЗЫНХЭМКIЭ И ГУПЧЭ КОМИССИЕ

Къэблэгъэрэ хэдзынхэм зафагъэхъазыры

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм зичэзгы иятфэнэрэ зэлугъэкIэгъу и депутат-хэм яхэдзынхэр зыщылэщтхэ ма-фэр къэсынкIэ къэнэжыгъэр бэп. Джы Iоф зышIэрэ депутатхэм фитыныгъэхэмкIэ палъэу яIэр кыихъащт илъэсым игъэтхапэ и 13-м екIы. Законом кызырэ-дилгытэрэмкIэ, депутатхэм яхэ-дзынхэр зэрэщылэщтхэр Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Со-вет — Хасэм тыгъэгъазэм и 2-м кышшублагъэу и 7-м нэсырэ палъэм шIомыкIэу ыгъэнэфэн фае. А политическэ Iофыгъошхом ифэмэ-бжыимэ чIэтэу мы мафэ-хэм Адыгэ Республикэм хэдзын-хэмкIэ и Гупчэ комисионе IофшIэ-нышхо егъэцакIэ. Ахэм зыкIэ ащыщ тыгуасэ, шэкIогъум и 26-м, политическэ партиехэм яреги-ональнэ къутамэхэм, чыпIэ хэ-дзэкIо комисионхэм, информациие жъугъэм иамалхэм ялIыкIохэм апае къалэу Мыекъуапэ шызэхы-щэгъэгъэ семинар-зэлукIэр. Хэ-дзынхэм языфэгъэхъазырын ыкIи депутатхэм яхэдзынхэр законхэм зрагъэнафэрэм тегъэпсыкIыгъэу зэхэщэгъэным пае семинар-зэ-лукIэм хэлэжыагъэхэм ашIэн фэе пстэури зэхэугуфыкIыгъэу зэхэ-щакIохэм къалотат.

ХэдзынхэмкIэ Гупчэ комисионем итхъаматэу Хъут Юрэ хэдзын си-стемэр тапэкIэ нахъ дэгъоу гъэп-

сыгъэным ыкIи Адыгэ Республи-кэм и Къэралыгъо Совет — Ха-сэм и депутатхэм яхэдзынхэр зэ-хэщэгъэнхэм ехыллэгъэ темэм кытегушылэзэ, семинар-зэлукIэм хэлэжыагъэхэм къафиIотагъ хэ-дзынхэм демократие нэшанэу ахэлхэм нахъ зыгъэушъомбгъу-гъэным пае аужырэ илъэс зэкIэ-лIыкIохэм Федеральнэ законода-тельством зэхъокIыныгъабэу фа-шыгъэхэр, ахэр кыдалгытэхэзэ политическэ партиехэм якъутамэ-хэм хэдзынхэу къэблагъэхэрэм зызэрафагъэхъазырыщт шыкIэр.

УФ-м и Минюст и ГъэIорышIа-пIэу Адыгэ Республикэм щылэм мыкоммерческэ организациехэм яIофхэм яхыллэгъэ отделэу шы-зэхэщагъэм ипашэу БрантI Ан-джеликэ политическэ партиехэм якъутамэхэу тиреспубликэ щызэ-хэщагъэхэм ялIыкIохэм агу кы-гъэкIыжыгъэ къэблэгъэрэ хэдзын-хэм зафагъэхъазырэ ашIэн фае-хэр, япартиехэм ахэт пчъагъэр шыпIкыагъэ хэлэу кызылоты-кIырэ къэбархэр пIэлъэ блогъэм альагъэлэсынхэ зэрэфаер.

Къэбар жъугъэм иамалхэр къэ-ралыгъом егъэтхыгъэнхэм ыкIи ахэр хэдзынхэм зэрахэлэжъэщтхэ шыкIэм правовой гъэIорышIа-кIэу пылым кытегушчылагъ свя-зым, информационнэ технологи-ехэм ыкIи коммуникацие жъугъэ-хэм яамалхэм альэныкъокIэ Крас-

нодар краимрэ Адыгэ Республи-кэмрэ ащызэхэщэгъэ ГъэIоры-шIапIэм иотделэу Адыгеим шылэм и специалист-эксперт шхъаIэу Виктор Белкиныр.

МВД-м экстремизмэм пэуцу-жыгъэнымкIэ отделэу щызэхэ-щагъэм ипашэу БрантI Муради-нэ къылотагъэхэм ашIогъэшIэ-гъонэу ядэлугъэх семинар-зэлукIэм хэлэжыагъэхэр. Аужырэ илъэс зэкIэлIыкIохэм хэдзынхэм яп-хыгъэ технологиие пхэнджхэу, хьоршэрыгъэхэу агъэфедэхэрэм къагетгушчылагъ.

Адыгэ Республикэм хэдзын-хэмкIэ и Гупчэ комисионе итхъа-матэ игуадзэу Фанос Казыхано-вым анахэу агу кыгъэкIыжы-гъэр, анаIэ зытыраригъэдзагъэр хэдзынхэм япхыгъэ агитационнэ IофшIэныр зэрэзыхащэрэ шыкIэр ыкIи ащ ехыллэгъэ шIэрылтыу къэбар жъугъэм иамалхэм агъэ-цакIэхэрэр ары.

Джаш фэдэу хэдзынхэмкIэ Гуп-чэ комисионем и секретарэу Хъа-цIэцIэ Фатимэ чыпIэ хэдзэкIо комисионхэм ыкIи политическэ партиехэм якъутамэхэм къэблэ-гъэрэ хэдзынхэм зызэрафагъэхъа-зырыщт шыкIэр, зэрахъэн фэе Iо-фыгъохэр, документэу къарахы-лIэщтхэр зэргъэпсыгъэщтхэр, ежъхэр альэкIыштымыкIэ IэпыIэ-гъу зэрафэхъуштыгъэ къафиIотагъ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Фитыныгъэхэм уашчызыгъэгъозэрэ тхыль шлагъу

— Апэрапшлэ йофшлэнышхоу зэшлэшхуыгъэм пае сз сшъэклэ сызэрэшъуэразэр къасло сшлөгъу. Ащ къынэужым мы йофшлэныным шъузыфежъэм гухэлъу жъугъэнэфэгъагъэхэм къащыублагъу Комментариехэм ягъэхъазырын епхыгъэ лъэныкъохэмклэ клэ-кыжъуу шъуиофшлагъэ зэхэубытагъуу къепло-лэн плъэкыштым сигуапэу сыкъедэлущт, гъээтетджэхэм алъыз-гъэлэсыжыштыт.

— Адыгэ Республикэм и Конституциие заштагъэр ильэс 15 зыщыхъурэм ехъулэу тиреспубликэ щыпсэхэрэм шухъафтын афэтшы тшлөгъу Адыгеим иапшхэрэ хэбзэ органхэм лъэпкыгъэ зафэдгъэзэгъагъ Адыгеим и Конституциие ятлонэрэ къыдэгъэклыгъэм тетэу къыхадгъэутыжыным фэшлэ изын къытатынэу. Тэ ащ клэшакло тыфэхъун фаеу къэзышхыгъэр Адыгэ Республикэм и Конституциие Суд нэмыклэ Конституцием истатъяхэр, ащ ыгъэнэфэрэ шапхъэхэр къызэхъыфын фит орган Адыгеим илэпыш ары. Ильэс 15-м къыклоклэ арытлонэрэу къыдагъэклыжыгъагъэп. А плалъэм Адыгеим и Конституциие зэхъоклыныгъэ 80 фашыгъ, статьи 7 хагъэклыжыгъ. Типарламентариехэм аналэ тырядгъадзэ тшлөгъуагъ Конституцием рыгъозэнхэ закъор амырэу, ащ иполжениехэм конституционнэ-правовой купклэу ялэхэм къапкырыклэхэзэ норматив положениехэр штэгъэнхэ фаеу зэрэщытм. Ащ пае тьялэуагъ къэралыгъо хэбзэ органхэм ялыклогъэр, правэм ыльэныкъоклэ лэпэлэсэныгъэхэ зыхэлъ специалистхэр зыхэтыхэ научнэ-консультационнэ комитет зэхэтшэнэу ыкли Конституцием иполжениехэр зэхэугуфыкыгъуу къызылотыкыхэрэ Комментариехэм ягъэхъазырын, ахэм якъыдэгъэклыны тыфежъэнэу.

— Комментариехэр гъэхъазыргъэнхэм ублэлэ гъэнэфагъэ илагъэщтын. Сыдымклэ йофшлэныр ежъугъэжъагъа?

— Урысыем ащ фэдэ опыт зэрилъым тыкыпкырыклэу, а йофшлэнышхом тыфежъэагъ Урысые Федерацием и Конституционнэ Суд ыкли ащ испециалист-советникхэр типашхэу. Илэпэгъушхо къытфэхъугъэх ащ йофшлэхэу Владимир Кришкы, ыпэкклэ УФ-м и Президент иллыклогъу УФ-м и Конституционнэ Суд шылэгъэ, шлэныгъэхэмклэ докторэу, профессорэу, Комментариэ пчъагъэхэм якъыдэгъэклы хэлэжъагъу М. А. Митюков. Комментариехэм ягъэхъазырын къыхадгъэлэжъагъэх Адыгэ къэралыгъо университет, АРИГИ-р, Къэралыгъо къулыкъумклэ Темыр-Кавказ академием июридическэ институтэу Шапсыгъэ Дамир зипашхэр. Тилофшлэны къынккыгъэ клэштыгъ хэбзэ органхэм шлөгъоныгъэхэ зэрэхамылъыгъэм ыпкы къыклэу. Парламентымерэ гъэцкыклогъ хабзэмрэ Конституцием истатъя пчъагъэ ехыллэгъэ тхыгъэхэр Комментариехэм апае къагъэхъазырын фаеу атезгошхэ-гъагъ. Ау ахэм клыхъэ-лыхъэ зарагъэшлыштыгъ. Автор пэпчэ сшъэкклэ йоф дэсшлэны фаеу шытыгъ. Пстэуми ифэшгошэ чаныгъэ къызыхагъэфэгъагъэмэ, тызыфежъэгъэ йофшхор гъэтхэпэм и 10-м ехъулэу тыухын тлэклыштыгъэ шъхъае, ащ тетэу хъугъэп. Арэу шытми, Адыгэ Республикэм и Конституциие истатъя зэрызхэм яхыллэгъэ Комментариехэр бэдзэгъум къыдэгъэклыгъэх, зэралоу, сигнальнэ шлыклом тетэу. Хэбзэ органхэм къагъэхъазырын фаеу шытыгъэхэр къыдэгъэклыгъэм къыдэхъагъэхэп, ыужклэ ахэри зэрэдыхэтхэу къыдэгъэклыжыштыт.

— Комментариехэмклэ сыд лъэныкъохэр ара шъузылылэсыгъэхэр, анахъуу шъуналэ зытежъугъэхэр, парламентариехэм, гъэцкыклогъ хабзэм ыкли еджэн зылъэкышты цыф къызырыклогъэм алъыжъугъэлэс шъушлөгъуагъэхэр?

— Научнэ рецензентэу тилэм къытилогъагъ Урысыем и субъектхэр апэрэ регионэу Адыгеимклэ къызырэжъэхэр ыкли ау сыдми Конституциер клэ-тхыкыжыныр зэрымшылкыгъэр. Адыгэхэм лъэпкы нэшанэу ахэлхэр, автономие тилэ зыхъугъэм нахъ чыжъуу тызэкклэбжъэзэ, ильэсшъэ пчъагъэхэм тилэпкы гъогуу къыклогъэр къыт-лотыкыныр ишыклогъуу къыт-фильгъуагъ. Ыужклэ субъект пэпчэ къыгъэхъазырыр Комментариехэр зэуагъэкклэжынышхэ, зэхэубытагъуу ахэр къызыдагъэклыжъэхклэ Урысыем лъэпкы байныгъуу ильыр зыфэдэм фэе пстэуми зыцагъэгъозэн алъэкыштыт. Арышъ, пшъэрлыгъуу тилэгъэр тилэпкы епхыгъэ къэбархэр нахыбэу цыфхэм алъыгъэ-лэсыгъэнхэр ары. Шыпкыгъэ, ащ къыкырэп адрэ лъэпкыхэу къыт-хэсхыгъэр зышылдэгъушпагъэхэу. Ау субъектым ыцлэ адыгэ лъэпкы зэрэпхыгъэм пае тилэпкы нахыбэу къытегушылэ-гъэн фаеу шытыгъ. Тхыгъэр тхы-пэ пчъагъэ хъоу, тилэпкы итарихъ-правовой гъогу ехыллэгъэ къэбар игъэклогъуу преемблэм къыштытгъэлъагъо. Сигнальнэ экзеплярэу къыхадгъэутыгъэм ар къыдэхъагъэгоп.

— Къыдгъурэлэ Конституцием истатъяхэр зегъэ-укыхыгъуу шымытхэу, лупклэу зэрэгъэсыгъэхэр, ахэм агъэнэфэрэ шапхъэхэр правэм ыльэныкъоклэ лупклэу къызэхэфыгъэхэ зыхъу-клэ тифитыныгъэхэри ти-

пшъэрлыгъэхэри нахъ гу-рылогъошлэ зэрэхъушты-хэр. Сыдырэ лъэныкъо-хэр ара Комментари-ехэмклэ парламентарие-хэми цыф къызырыклогъ-хэми нахыбэу аналэ зытыржъугъадзэ шъушлөгъуагъэхэр?

— Владимир Путинер Президентэу зыцэт лъэхъаным ыкли джы Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевым Федеральнэ Зэлуклэм фэгъэхыгъэ Джэпсалъэхэм пчъа-гъэрэ къащалауагъ цыфхэм фиты-ныгъэхэмрэ шъхъафитныгъэхэм-рэ икыоу арамгыгъэгъотхэу, де-мократиём ишапхъэхэм пытуу та-темыуцоу, нэмыклэу къэплон хъумэ, граждандскэ обществэ ты-мыгъэпсэу къэралыгъор ыпэкклэ лыклогъэн, хэхъоныгъэшлхэр ышлхнхэ зэрымшылэкыштыт. Гухэкклэ нахъ мышлэми, непэ обществэр хэчъыгъэм фэд. Закон Шъхъалэм мэхъанэу илэр цыфхэр зэрэзеклонхэ фаем имызакъоу, хабзэм зеклогъуу зыдылыгъын фаехэр зэригъэнафэхэр ары. Тихэгъэу ихъыгъэклэ хабзэр, гъэцкыклогъ хабзэр, суд хабзэр алоу къэралыгъо хабзэр шызэ-хэушъхъафитныгъэ. Зыгорэм сы-щэщынэ йлоу къызымышлэкы-жъуу, шъхъадж цыфхэм яфиты-ныгъэхэр ыкли яшъхъафитныгъэ ымыукоуу зыфэгъэгъэ лъэны-къор, пшъэрлыгъэр зэшлэхых. Ары тхылъыплэм зэрэтхэагъэр. Шыпкыгъэ, шэпхъэ шъхъалэхэр аукохэу ыкли ащ пае пшъэдэ-кыжъ амыхъуу къызырэхэкы-рри цыфхэм алъэгъу. Арышъ, Адыгэ Республикэм и Конститу-ции истатъя зырызхэм яхыллэгъэ Комментариехэр дгъэхъазырхэ зэхъум федеральнэ законхэм, суд практикэм, международнэ прак-тикэм такыпкырыкыгъэ, та-рыгъозагъ.

— Къызырэдгъурыла-гъэмклэ, гъэцкыклогъ ха-бзэм къыгъэхъазырыгъэ-

хэр зыхэжъугъэхъожъ-хэкклэ Комментариехэр бэкклэ нахъ лужъу хъугъэ-хэу къыхахъугъэуты-жыштыт. Зыгорэкклэ мы жъугъэхъазырыгъэхэм зэхъоклыныгъэ горэхэр афэхъужыныхэ алъэ-кыштыт?

— Сигнальнэ шлыклом тетэу къыхадгъэутыгъэ Комментари-ехэм Адыгэ Республикэм и Кон-ституции истатъя 20-м ехылла-гъуу къыдэхъагъэхэм зэхъоклы-ныгъэхэр афэмыхъужыныхэу къысшлэшлы. Сыда плэмэ пра-вэм ыльэныкъоклэ лэпэлэсэны-гъэхэ зыхэлъ специалистхэм ахэр аушлэклогъыгъэх, ау адрэ истатъяхэм гъэцкыклогъ хабзэм къарилуалэхэу къылгъагъэлэсы-гъэхэм зэхъоклыныгъэхэр афэ-хъужыштытхэми сшлэрэп. Зэкклэ тхылъым къыдэхъащхэр элект-роннэ шлыклом тегъэпсыкыгъуу республикэ гъэцкыклогъ хабзэм лъыдгъэлэсыгъэх, Адыгэ Респу-бликэм и Президент иунашъоклэ агъэнэфэгъэ комиссием хэтхэр пстэуми ахэплэжъхэ, яепшылэ-хэр къызараолэжыкыхэрэ ужым къыхаутынэу яттыштыт. Ком-ментариехэм якъыдэгъэклы пэ-лухъащт мылкур тьялэуэ ыкли Парламентым хэт депутатхэм къыддырагъаштэзэ республикэ бюджетым къышдыдалытагъ. Арышъ, тхыгъэхэр хъазыр зэрэ-хъугъэхэм лъыпытуу казакыр яд-гъэгъэцкыжыштыт.

— Джы анахъуу тызыте-гушылэ тшлөгъуагъ адыгэ лъэпкыым ишлөгъоны-гъэхэм атегъэпсыкы-гъуу Конституцием къы-шылдэлъытагъэ хъугъэ-хэм, гушылэм пае, гер-бым, быракыым, бзэм яхыллагъуу Коммента-риехэм къащыжъугъэ-лэгуагъэхэр ары. Къызырэтшлэшлэрымклэ, ахэр тхыгъэнхэм пае тхыль нэклубгъуабэ

авторхэм зэпырагъэзэн фаеу хьугъэ.

— Тарихьым, этнографием альэныкьоклэ сэри сисэнхьатэ-гьухэмкн специалистху тызэрэщымытым кыыхэкнэу, тилофшлэн кыыхэдгэлэжьагъ а лэныкьом хэшлэу физилэ Хьоткьо Самир. Гербым, быракьым, бзэм, чыпнэхэм яхьыллэгъэ норматив шапхьэхэр Конституцием егъэнафэх. Ахэр дэгъоу Самир кызызыхыфгъэх. Джащ фэдэу ыпшэкнэ кызырэхыс-логъагъэу, Комментариехэм ягъэхьазырын кыыхэдгэлэжьагъэх апшгъэрэ учрежденищ: АГУ-р, АРИГИ-р, Къэралыгъо кьулыкьумкнэ Темыр-Кавказ академием иоридическэ институт. Гушылэм пае, гербым кытегушылэхъэ, ащ кыгъгъэ-лэгъорэ пкыгъоу пэпч мэ-хьанэу илэр, лъапсэ фэхьугъэр, тарихьэу пылтыр кыралотыкыгъ. Джащ фэдэу гъэпсыгъэ быракьым ехьыллэгъэ тхыгъэр. Тильэпкь щышхэм ямызакъоу, тымылэпкьгъоу тхылъым еджэштхэм уашьом тыкы-зэремыфэхыгъэр, тильэпкь итарихь лэшлэгъубэ кызыр-рэзэлынубытыр ашлэным-кнэ Конституцием истатья-хэм яхьыллэгъэ тхыгъэхэм лэзшэу яшлугъэ кьэкнэшт. А зэпстэур кьитлотыкы зэхьум тильэпкь нахь гъэиныгъэу, адрэхэр нахь гъэцкыгъэхэу кьэгъэлэгъогъэным тыпыха-гъэп, тарихьым кызыргъэла-гъорэм тетэу зэкнэри тхыгъэ. Тарихь лъапсэ зилэ тхыгъэхэр кызыыхахыгъэ тхылъху, нэмыкн тхыгъэхэу агъэфедэгъэхэм ацлэ кьелугъэу гъэпсыгъэш, джэнджэшыгъэ зыгу кыыхагъэ кьа-хэкнэ зыщылъыхьон, зыше-джэн ылэкнэщтыр гъэнэфа-гъэ. Бзэм бэшхо кьеполлэнэу хьурэп, ар Конституцием кьэ-ралыгъуабзэу егъэнафэш. Ау гухэкнэ хьурэр ар тхылъ-пэм тетхгъэ кьодыеу джы-рэкнэ кызырэнжыгъэр, хэбзэ органхэм ар зэрашагъэфе-дэрэр ары. Нэмыкн республи-кэ горэхэм кьарыкыгъэ тхы-гъэхэу ти Конституционнэ Суд кылыагъэлэсыхэрэр кьэра-лыгъо бзитлукн тхыгъэхэу зэрэщытыр зытлэгъуклэ тэ зызэрэдгъэцкыгъыгъэр, тыбзэ зэрэтымыгъэлапшэрэр нафэ кьытфэхьужьы. Убзэ икьу фэдизэу умыгъэфедэ зы-хьуклэ, нахь тхьамыкнэ мэ-хьу, хэхьоныгъэ ышлэрэп, клодыжыпэным укьыфи-шэн ылэкнэшт. Гугъуемы-пныгъэу кытхафэрэмкнэ тэ зыдгъэмысэхьын фае нахь, шьубзэ шьурымылажэ зыми кьытигорэп. А лэныкьом-кнэ, Конституцием епхыгъэ нэмыкн лэныкьохэмкнэ Та-тарстан уехьопсэнэу шыт. Гушылэм пае, ыпшэкнэ кыкнэу ыкнэ ыхэкнэ клэкыжъэу хэбзэ зыкнэ Урысыем шыгъэпсыгъэн фаеу Владимир Путиным уна-шъо кызыдегъэкнэ, Адыгеим и Конституцие зэхьокыныгъа-бэ зэрэфашыгъэм фэдэу ахэм япарламентариехэр зеклугъэ-хэп. Зыгорэ зэхьокыгъэн фаеу зыхьуклэ, Конституционнэ Су-дымкнэ кыкылахъэ, кызырало-рэм тетэу гъэпсыгъэн фаеу зы-кыштыр зехафы, Конститу-циер зэрэгъэпсыгъэм тетэу кьэгъэнжыгъэным фэбанэх.

— Къэралыгъо Думэм кыцагъэхьазырыгъэ законопроектитлэу джы-рблагъэ Адыгэ Респуб-

ликэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм изэхэ-сыгъо шахэплэгъагъэх. Ахэр афэгъэхьыгъэх субъектым ипашэ илэна-тлэ ыкнэ ихэбзэхьухьэ орган цлэу ялэштхэм. Типарламентариехэм ахэм адырагъэштагъ. Мары Адыгэ Респуб-ликэм и Конституцие ятло-нэрэу кыдэжъугъэ-кыгъ, а зэхьокыныгъэ-хэм яхьыллэгъэ феде-ральнэ законхэр заштэ-хэкнэ, ти Конституцие ахэр сыдигъо кыдэ-хьанхэ альэкнэшта?

— Апэрэпшлэ кьэснэшт Тат-тарстан ипарламентариехэм а лэныкьомкнэ я Конституцие зэхьокыныгъэхэр фашлэ-хуу зэрамыгъэнафэрэр, я Закон Шэхьалэ ыгъэразэхуу зэралгы-тэрэр. Джащ фэдэу кьэлогъэн фае зыцлэ кьеплогъэ федераль-нэ законопроектхэм ахэр зэра-штагъэхэм лъыпгыгъэ субъект-хэм яконституциехэм зэхьокы-ныгъэхэр афашлэныгъэ фаеу зэ-рамыгъэнафэрэр. Субъектхэм яконституциехэм гъэтэрэзы-жыныхэр афашлэныгъэнхэм илэ-ситф плалэ илэу а законопро-ектхэм агъэнафэ. Арыш, ащ нэсыфэкнэ кьэхьыштыр джы-р-кнэ кьэшлэгъуай.

— Тизэдэгъушылэгъу икнэухым сыда кыхэб-гъэхьожьы пшлэигъор?

— Комментариехэу кьэдгъэ-хьазырыгъэхэм яхьыллэгъэу зы лэныкьо сыкышчыуцужьы сшлэигъу. Хэгъэунэфыкыгъэн фае Конституцием истатьяхэм ащышхэр кызызэхьыфхэрэ тхыгъэхэр зэхуугуфыкыгъэхэу, гурылогъошлугъэу зэрэгъэпсы-гъэхэр. Ахэм агъэнафэхэрэр кыбгъурылонхэм пае апшгъэрэ гъэсэнныгъэ уилэнэу ищыкла-гъэп. Ар зы. Ятлэнэрэмкнэ, а зэ-хэфынхэр агъэфедэхъэ, цыф-хэм экономикэм, социальнэ шылакнэ, нэмыкн лэныкьохэм япхыгъэ фитыныгъэхэу ялэхэр зэрагъэшлэнхэ, ахэм атегъэпсы-кыгъэу яунэе Иофхэри зэра-хьанхэ альэкнэшт. Ищыкнэгъэжэ закьор Конституцием тегъэпсы-кыгъэ законхэу аштагъэхэм яджэгъэныр ыкнэ ахэр кызыфгъэ-гъэфедэгъэнхэр ары.

— Тхьауегъэпсэу, Нэф-сэт, кьытфэплогъэхэм-кнэ правовоу зэхэ-шыкыныгъэу тилэхэм зэрахэбгъэхьагъэм пае, джащ фэдэу тирес-публикэ щыпсэурэ пэпч илэнэтэлэ тхы-лэу хьун зылэкнэ-щтым икьыдэгъэкнэ клэщакнэ шьузэрэфэхьу-гъэмкнэ. Джы кьэнэ-жыгъэр а Иофшлагъэр ыкнэ нэжъугъэсыныр, Конституцием истатья-хэм яхьыллэгъэ Ком-ментариехэр купышхоу кыдэжъугъэкнэхэш, тиреспубликэ щыпсэу-хэрэм алъыжъугъэлэ-сынхэр ары. Сигнальнэ шыкнэ тетэу кыыха-жъугъэуыгъэм правэм ылэныкьокнэ специа-листышхохэм кьыралэ-лагъэхэм сяджагъэш, осэшлэ кызырэфашы-рэм сыналэ тесымдзэн слэкнэгъэп. Зэрэху-рэмкнэ, Иофшлэнышхо жьугъэцэклагъэ.

СЭХЬУТЭ Нурбий.

Лэпкь библиотекэр зызэхашагъэр ильэси 115-рз хьугъэ

Гьогу дахэ рэкнэ

АР-м и Лэпкь библиотекэ Кавказым итхэм анахьыжъхэм ащыт. Я XIX-рз лэшлэгъум ыкнэ, мэкуогуым и 18-м 1895-рз ильэсым кызылаухыгъагъ. Ильэс зэфэшхьафхэм ыцлэ бэрэ ащызэблихьоуи ащ кыхэкнэ — Мыекъопэ кьэлэ общественнэ библио-текэр, Мыекъопэ гупчэ отдельскэ библиотекэр, Мыекъопэ кьэлэ библиотекэр, Адыгэ хэку библиотекэр, Республикэ научнэ библиотекэу А.С. Пушкиным ыцлэцлэ щытыр.

Джырэ уахтэм АР-м и Лэпкь библиотекэ ылэпсэ хэпшыкнэу пытагъэ: идоку-мент фонд экзэмпляр мин 545-рз фэдиз мэху. Ащ хэгъэгу ыкнэ лэпкь кьэрал литерату-рэр шлэныгъэ зэфэшхьафхэмкнэ щызэхьуыгъагъ. Я XIX-рз ыкнэ я XX-рз лэшлэгъухэм аугъонгъэхэм гъотыгъо дэдэ ыкнэ осэшхо зилэ тхылъхэр ахэхьэх. Лэпкь литерату-рэм ифонд дунаим тет цыф лэпкь 30-мэ абзэкнэ материалхэр щызэгъэулыгъэх.

Ильэс кьэс биб-лиотекэм нэбгы-рэ мини 136-м нахьыбэ члахьэ. Ахэм яшлэныгъэ зегъэушомбгъу-гъэным ильэсым кыкнэцлэ библио-текэм щызэхэ-щэрэ Иофхэбзэ 300-р — тхылъ кьэгъэлэгъонхэр, зэхэхьэхэр, тхылъ лэзтэгъэуцохэр, зэлукнэгу гъэшлэ-гъонхэр тегъэпсы-хьагъэх.

Ильэси 115-рз хьугъэ библио-текэм имэфэкнэ шлугъэ гушылэ фабэкнэ кызылаухыгъэ ащ иди-ректорэу Кьат Саудэт. Кьэлэ ин-теллигенцием иакьыл-гулытэ-кнэ зэхэшагъэ хьугъэ библиоте-кэм лэпсэ дахэ зэридзыгъэр, гьогу шлагъо кызырэкнэгуэр, члэлэ угъоигъэ пстэур — тхы-лэ, документи аухьумэу, хахьо афашлэу, гъунэ зэралгыфэрэр кнэгъэхьыгъэ; зы лэужым адрэ-рипхыгъэ, шлэныгъэ-лукнэгуэрэ тхылъыр илэуытылэ инэу, биб-лиотекэм цыфыкнэ иплукнэ сыдигъуи Иофышхо зэришлэрэр кылыагъэ.

АР-м культурэмкнэ иминист-рэ иапэрэ гуадзэу Нафиса Ва-сильевым ипсалэ ащ кыкнэ-лэпкылауагъ, ар пстэуи мэфэ-кыкнэ кьафэгъушлугъэ. Лэпкь библиотекэм цыфхэм ягушъхьэ-байныгъэ гъэлэгъэшыгъэнымкнэ ыкнэ хэгъэхьыгъэнымкнэ ипшгъэ-рыл чанэу зэрэзэшлугъэрэр, тхылъым сыдрэ лэжъхэны мэхьа-нэ зэрэщыриэр кьагурылоу ащ Иофышлэхэм, нэмыкнэми ар зэ-харагъэшлэу ямурад зэшлугъэ-хэу ылгытагъ. АР-м культурэм-кнэ и Министерствэ идипломхэр (ахьэ шлугъафтын акнэгуо) ыкнэ рэзэныгъэ тхылъхэр непэ библиотекэм Иоф дэгъоу шызы-шлэхэрэм ащышхэм афигъэшъо-шагъэх.

Дипломхэр аратыгъэх Мыгу Сарэ, Пэнэшъу Фатимэ, Татьяна Пучкова. Рэзэныгъэ тхылъхэр кьалэжыгъэх Татьяна Денисен-кэм, Ирина Константиновым.

Лэпкь библиотекэм иколлек-тив Иофшлэгъэшлэ АР-м культу-рэмкнэ и Министерствэ и Щыт-хуу тхылъкнэ кыыхагъэшыгъ.

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм культурэмкнэ, спортым-кнэ, СМИ-кнэ ыкнэ общественнэ организациехэм зэхьыныгъэхэр адырлэныкнэ икомитет ипа-щэ игуадзэу С.Г. Письмак ильэ-

си 115-рз ныбжыгъэр хэзыгъэунэ-фыкнэ библиотекэм идирек-торэу Кьат Саудэт ыкнэ ащ пэцэ-ныгъэр зыдызэрихьэрэ коллек-тив Иофшлагъом афаклоу шыт мэфэкнэ тхыгъэм кьеджагъ, псау-ныгъэ, гъэхьагъэхэр, лэжэпкнэ дэгъу ялэнэу кьафэлэуагъ.

Урысые Федерацием культу-рэмкнэ и Министерствэ и Щыт-хуу тхылъхэр мэфэкнэ кьа-шаратыжыгъэх — Гусэрэкъо Сусанэ, Нина Плотнерчук, Ольга Сеневам.

Лэпкь библиотекэм имэфэкнэ ин Иофшлэным иветеранхэри, республикэм ит библиотекэхэм кьарыкыгъэхэри хэлэжыагъэх.

Ильэси 115-рз ныбжэ шлэ-гъомкнэ агу кьаделэу библиотекэ шэхьалэм Иофышлэхэм кьафэгъу-шлугъэх Мыекъопэ клэлэцкыкнэ библиотекэм ипашэу Наталья Пропастина, сэкьатыгъэ зилэ-хэм яреспубликэ библиотекэ идиректорэу Нина Догадаило ыкнэ АР-м иныбжыкнэ библио-текэ илэшхьэтэтэу Кьык Бэлэ. Уиорэ уишлэрэ зэтэхьэу зы гу-хэлэ уфэлэжыгъэр зэрэтхьагъэр, узэкнэрышлэжыкыным, узэрэгъэ-сэнным, узэфэсакыжъэу уасэ зэ-фэпшыным Иофыр зэрэлэагъэ-кнэуатэрэр ягушылэхэм кьахагъэ-шыгъ, мэфэкнэмыкнэ кьафэхьо-хьугъэх.

Ежэ Лэпкь библиотекэм иадминистрацие хьалэлэу лэжы-рэ коллективым хэтхэм зэкнэми ыкнэ ильэсыбэм кьацлэцлэ биб-лиотекэм Иоф шызышлэгъэ ве-теранхэм мэфэкнэмыкнэ Щытхуу тхылъхэр афигъэшъошагъэх. Ахэм япчъагъэ 80-м кьэхьу, зэ-кнэ кьэтымыпчыштыми, заулэ-мэ ацлэ кьетлон: Мэрэтыкьо Ра-бихьат, Нина Сосковар, Эмма Кривозубовар, Галина Ворони-нар, Нэгъуцу Зульфат, Шыбызыху Жэня, нэмыкнэхэри.

Библиотекэ Иофымкнэ ветеран-хэм ацлэцлэ мэфэкнэмыкнэ игуапэу

кышыгушылагъ ильэсыбэрэ библиотекэм идиректорыгъэу Нина Ивановна Сосковар. Ильэ-си 115-рз кьэлогъошлэми, ар зэ-рэныбжэ иныр, а уахтэм кы-кнэцлэ лэуж пчъагъэ мы унэшхом зэрэщызэблэкыгъэр, егъэжэпнэ анахь кьыныгъом шытыгъэхэм ацлэ пшыгъупшэ зэрэмыхьу-штыр, 1959-рз ильэсым кыше-гъэжыагъэу Мыекъуапэ псэулэ-кнэ кьацлэ, бзылгыфгъэу Хьа-гъур Екаторинэ зэрэлэклэлыгъэ-хэр, ахэр хэткнэ сыдкнэ шысэте-хьлэу зэрэщытыгъэхэр кылыа-гъэх, гьогу дахэ рыкнэ библио-текэм тапэкнэ иамалрэ игу-хэлэрэ зэдэлорышлэу игъэхьагъэ-хэм ахигъэхьонэу кьафэлэ-уагъ.

Шлугъафтынхэмрэ хьохьу-хэмрэ кьацлэлыкылауагъ мэ-фэкнэ программэу «Тэ ильэси 115-рз тэхьу» зыфиорэр.

Видеороликэу Лэпкь биб-лиотекэм игъогу гъэшлэгъон урызыщэрэр кьагъэлэгъуагъ, романсхэм щядэлугъэх, хьугъэ-шлэгъэ гушлугъом зэфышгъэ зэлэушлэгъухэр — нахьыжъхэм-рэ нахьыкнэхэмрэ ягуапэу ящы-лэныгъэ шлэшлэхэмкнэ, гукъэ-кыжэ лэшлэхэмкнэ зэдэгоща-гъэх.

Мэфэкнэмыкнэ агу кьылэтыгъэу, зыбын унэгъошхоу, дахэу зэхэ-сыгъэх. Иофыр арыба тхьагъор! Цыфыр зыуэнкыри зыгъэна-сыпышлэри Иофыр ары.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхэр лэшыгъэ Аслъан тырихьыгъэх.

КОРРУПЦИИ

ПшІэн фәе
**Коррупциер
зыщыщыр**

Тыгызхэт мазэм ильэсигү хуышт федеральнэ законэу «**Коррупцием пэуцужыгэным фэгэыхыг**» зыфиорэр кызыдэклыгээр. Ащ гушыгэу «коррупцием» мэхыанэу илэр кызырэгбурьон фаеу хэтхагээр мыщ фэд:

Коррупционер —
 ІэнатІэу узыІутыр бгъэ-
 федэзз, цІыфым кѳуаль-
 хъэ кѳыІыпхыныр,
 кѳуальхъэ ентыныр, Іэ-
 натІэ зэрруІэм кѳыхъ-
 кІэу уифитыныгъэхэм
 ахэбгъэхъоныр, ахэр
 бгъэфедэхъэзз уимы
 мыІькѳу кѳызыІэкІэб-
 гъэхъаныр.

*ІэнатІэ зІІэ цІыфым
кѳуалѳхѳэ ептыныр, о
пшѳхѳэ пае е, о ухѳца-
гѳэу, нѳмыкІ цІыфым
пае кѳуалѳхѳэ ахѳцѳкІэ
е мылѳкукІэ
кѳаІыпхыныр.*

а) *Гэнатиэу зепхээрэр*
бгъэфедээ *цлыфыр ебгъэ-
зэу, бгъэцынэу е упэуцу-
жэу, обществэмрэ кээр-
ралыгьомрэ ащызеклорэ*
хабзхэр уукъохэзэ, о
уифедэ кызхэклышт
лофхэр зепхьанхэр,
кьуальхьэхэр ахьшкIэ,
дышъэкIэ, нэмыкI мыль-
кукIэ зэбгъэгъотынхэр,
ежьмым имызакъоу нэ-
мыкI цлыфым е цлыфхэм
яфедэ зыхэлл мыхьо-
мышIэр хэбзэнчэу цлы-
фым зэриханхэр, нэбгы-
рэ заулэ хъцагъэу е ежъ
зыфзе цлыфым кьуаль-
хьэ раригъэзтыныр.

б) юридическэ лицом
нае е ащ ыцлэкIэ зигугъу
къэтшIыгъэ зекIокIэ
пхэнджхэр зепхъаныр.

Коррупцием пэшIуекIо- гъэныр

Коррупцием нэлсүежлөгөөнийг хяналттай үзэхэд: федеральн кээралыгөө органхэр, УФ-м исубъектхэм яквэаралыгөө күүлукбушлэхэр, члын зыгылорын илэжынлэхэм яорганхэр, физическэ лицохэр мы юфым, хэти ифитыныгээхэм квыээрэдальытэрэм тегээнспыхагбзуу, хэлэжынхэр.

а) коррупцием лъансэу фэхъухэрэр кьэгъотыгъэнхэр ыкIи гъэкIодыгъэнхэр (профилактикэр);

б) *кьольхъэ тын-Гыхы-
ным хэцагъэ хьугъэхэр
къыхэгъэщыгъэнхэр,
ахэм апэуцуужьсыгъэныр,
хабзэр зэраукъуагъэр
къэгъэнэфэгъэныр ыкIи
Юфыр зэхэфыгъэныр;*

в) **кьо́льхэ́ тын-Гы-
хынхэр, хэбзэ ахыцэ
шхыныр, цГыфхэм кѳа-
Іахырэ мылѳкур нахь
макІэ шГыгъэныр, кор-
рупционерхэм
апэуцужьыгъэныр.**

Зэ нахь мыхъуми къуалъхъэ язымытыгъэ цыф шы-
лэн фаеп. Ащ цыф кызырыклмкIэ ушъхьагъу фэхъу-
рэр бэдэд. Уисабый институт чIэбгъэхьашт, сессие къэс
экзамен заулэ ытышт, ащ пэпчэ, шIэныгъэ иIэми, ахъцэ
ямытэу оценкэ кыфагъэуцуштэп.

Хэти мэсымаджэ, е илахыл благэхэм ащыц узым
регызы. Кыппылъынхэу, икёу аналэ кыптетынэу
уфаемэ, ахьщэ гъэхьазыры.

Мыхъо-мышлагъэкӀэ е имылажьэ тыралъхьагъэу цыфыр агъэтысэу мэхъу. Мыщ дэжъым ар къатлупщыжынэу щытыми, нэмыуклытапкӀэкӀэ къуалъхьэ зэрэпхын фаер къыуало. Язгар къызэрэуагъэкӀыштыр ошӀэшъ, уимылэми, къзогъотышъ, ахьшэр афэхохьы.

ГИБДД-м илофшлэхэм уакъытемыгушылэжъыми хьушт. Уимашинэ къагъэуцугъэмэ, «щэджэгъуашхэ зэрашлын тлэкIу» нахь мыхъуми пламышху укъатлупщыштэп.

Хэти ылъэкӀыштым фэдиз фэдэ нэмыкӀ цыфым кӀызышыихырэ лъэхъан тызшыпсэурэр. Ащ фэдэ зекӀуакӀэм коррупциекӀэ еджэх.

Хэтай кымылэжыгыэ мылькукІэ псэухэрэр?

Социологическэ уплъэк'уным кыгъэльэгъуагъэр

Коррупцием пэуцужыгыгэнымклэ хабзэу кыдагыэклыгэхэр зэрагыца-клэхэрэр уплэклугэныхэмклэ Адыгэ Республикэм ипрокурор илэпылэгү шыхьалэу Владимир Курочкиным кы-зэрэтилуагэхэмклэ, упчлэ зэфэшхьаф 15-мэ цыфхэм джэуапхэр кьараты-жыгыгэх. Зэфэхысыжыу ашлыгэхэм кызызэрагылбгагьорэмклэ, Адыгеим щыпсэурэ цыфхэр нахь зыгэгумэклы-хэу кыхагэхыгыгэ Ioф шыхьалэр об-щественэр коррупцием зэрэзлыштагыэр, ащ пэудужыкыгэон зэрэфарер ары.

«Шыфхэр зыгээгүмэккыхэрэ Иофхэр ээшлуахынхэм пае ІонатІэ зилэхэм кьуалъхъэ зэраратырэм сьдэуштэу шыуеплъыра?» — упчІэхэм мыр зэу ашыщыгъ. Нэбгыр 1000-м шыщэу процент 91,9-м ар зэрэмьгэрэзыр кьа-луагъ. Процент 25-м зэм кышчымыу-цухэу тызыхэт илъэсым, зытІо-зышэ зишлуагъэ кыязыгъэкІын зытэкІышт цыфхэм кьуалъхъэ зерафашыгъэр кыыхагъэшыгъ.

Коррупцием нахь лъэшэу зэлыубы-
тыгъэу алыгтагъэх цыфхэм япсауны-
гъэ къэзыухъумэрэ къулыкъур — про-
цент 62,1-кIэ, гъэсэнгъэм пылыр —
процент 46,6-кIэ, псэолъэш хьызмэ-
тыр — процент 32,1-кIэ, дзэ къулыкъум
кIэлэ ныбжьыкIэхэр зэрэдамыщыт-
хэм фэшI ахьшэ е шIухафтынхэр зэ-
ралыхыхэрэр — процент 29-кIэ, бюджет
сфэрэ — процент 25,1-кIэ, транспор-
тыр — процент 12,5-кIэ.

Опросым хэлэжбэгэхэм азыныкѳм кѳуальхэхэр нахыѳу алызыху кы-
хагѳыгэхэр врачхэр ары (медици-
нэ учреждениехэм япащэхэр), процент
38,1-м ахэр нахэ зикласэху кѳауаггэр
хэбзэ ѳофышлэхэр, процент 35,8-м — пре-
подавательхэр (еггэджакѳхэр), про-
цент 30,9-м — социальнэ учреждение-
хэм ѳофышлэхэр арых. Цѳѳхэм яѳи-
тыныггэхэр кѳзыкухэмэр органхэм
ащылажэхэрэмклэ цѳѳхэм кѳуальхэ
алахыныр хэбзэ зэрэхѳггэр бэмэ аггэ-
шлагѳу кыклаггэтхы. ГИБДД-м,
МВД-м, следственнэ гѳѳлорышланлэм
ѳофышлэхэр коррупцием анахэ зѳлы-
убытыггэхэм ащыцху алытагг. Гѳ-
гур шынггончэным лыплггэр инс-

**Тиреспубликэ коррупцием зы-
зэрэщиушъомбгъугъэр, нахьы-
бэу зэлыуытыгъэ къулыкъу-
хэр зыфэдэхэр зэригъэшлэн-
хэм пае республикэ прокура-
турэм социологическэ уплъэ-
клун зэхичъгъагъ. Ащ нэбгырэ
мин хагъэлэжъагъ. Ахэм ащы-
щэу 461-р — къулыкъушлэх,
169-р — рабочих, 89-р — сту-
дентых, 116-р — предприни-
мателых, 91-р — пенсионерых,
74-р — лофшлэн зимылэ
цыхых.**

пекторхэм япроцент 56,7-р, АР-м хэ-
гъэгү клоц юфхэмкӀэ и Министерствэ
июфхӀшӀхэм япроцент 59,5-р, следова-
тельхэм япроцент 36,1-р коррупцием
зӀлыштагӀхӀху зэрӀцытыр кӀауагӀ,
мыхэм кӀольхӀэ юфхэмкӀэ апӀрӀ чы-
пӀэр аубытыгӀ.

Ахэм ауж итых АР-м ихэбзггээцэ-
клэкло органхэм (министерствэхэм, ко-
митетхэм, гээлорышлангэхэм) ащыла-
жэхээр. Еж республикэ прокурату-
рэр, УФ-м и Прокуратурэ и Следствен-
нэ комитет иследственнэ гээлоры-
шлангэ Адыгэ Республикэм щыгэр,
ФСБ-м и Гээлорышлангэу АР-м щыгэр
я 10-рэ, 12-рэ, 18-рэ чыгылэхэм ащылэх.

Цыфхэм кыуальхэхэр аратынхэм ыкИ кылаыхынхэм, кыамылэжыгыгъэ ахышэхэр пашэхэм, чиновникхэм, ІонагІ зІлэхэм кызІлэкагъэхьанхэм лыпсэ афэхыу зэупчыгыгъэхэ цыфхэм алыгъэхэрри нафэ кыашІгыгъэх. Процент 68,4-м Адыгеим коррупцием зызэрэщи-ушъомбгыгъгъэм ушъхыагъыу фэхъугъэу алыгътэрэр чиновникхэмрэ бизнесмен-хэмрэ янйыпсыгыгъэрэ хэбзэгъэуцугъэхэр эжыхэм ашъхыкІэ зэрамыгъэцакІэхэрэмрэ ары.

Адугэ Республикэм коррупцием лъэпсэ куухэр зэрэшидзыгъэхэр республикэм ичиновникхэм ялахьыл блогъэхэр, яунагъо шышхэр, яшгъэогъухэр Инэтигъэ зэфэшхьафхэм зэралуагъэхьагъэхэм кыхэкългыгъэу зылохэрэр мыщ хэлэжгъагъэхэм япроцент 52,4-рэ мэхьы.

Чиновникхэр правовой гэсэнэ-

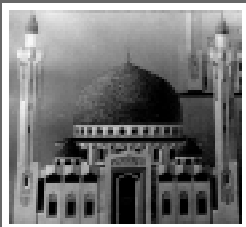
гээм зэрэгчлэжээхэм коррупцием об-
ществэр зэлгыригээштагээу процент
34,1-м алытагъ. Джащ фэдээ цыф-
хэми анахыбэм яправовой культурэ
зэрэгчлэжээхэм хабзэхэр зэрамыгээца-
клэхэрэмрээ аш ушэхыагъу фэхыугээу
процент 33,2-м кьало. Коррупцием пэ-
уцужыгыгээхэмклэ органхэм япашэхэм
агьэфедэрээ амалхэмрээ шыклэхэмрээ
икьоу шулагъээ кьызэрамыгырээм про-
цент 26,6-м игугъу кьашыгъ.

Коррупцием республикэм зычи-ушъомбгуным лъапсэ фэхъугъэхэм ахалытагъ къуалъхъэ зыштэхэрэм ыкӀи зытыхэрэм, хэбзэ ахыщэр дезыгъ-клокыхэрэм ыкӀи кызыфсызгъэфедэхэрэм — чиновникхэм — пшъэдэ-кӀыжъ пхъашэ зэрарамыгъэхьырэр, зэ-упчӀыгъэхэм япроцент 65,7-м шъхьз-хыгъгъу кӀауагъ. Мыхьб-мышлагъгъу ашлагъэхэм апае зэрарамыгъшпӀынэх-эрэр процент 49,6-м кыыхагъэщыгъ. Ад-министрацие зэфэшхьафхэм ащыла-жъэхэрэм цыфхэр зыгъэгумэкӀырэ 10-фыгъохэр зэрэзтыралажэхэрэр про-цент 41,2-м кӀауагъ.

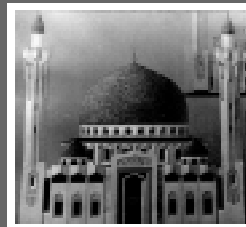
Республикэм илалшэхэмрэ ихэбэзгэг-цэклэхэмрэ коррупцием пэуцужыын-хэмкІэ пытаггэрэ теубытаггэрэ кы-зэрэзыхамыггафэрэр процент 41,2-м кыхагышгэгэ. Тыггэнымрэ пкІэ-гу-шлуапкІэ горгэхэр атынымрэ ижыкІэ кышгеггэжыагызу цыфхэм зэрахэлы-ггэм икІэнхэу непи квахэнэжыыггэхэу ыкІи коррупцием пэуцужыынхэмкІэ ахэм язарар кыакоу зылытгэхэрэр про-цент 40,7-рэ мэххүх.

Социологическэ уплъэклуным хэлжэагэхэм коррупцием узребэнын плэкынэу алыгтэрэ хэклиплэхэри кьа-
луагэх. Ахэр цыфхэм ялэжапклэ кьы-
хагэхьоныр, плэлэ гьэнэфагьэклэ ха-
псым чагьэтлысхьэхээ ашлыныр, хэ-
бзэ ахьэр чиновникхэм зэрээрэагь-
клорэм лыплылхэнхэр, цыфхэм яшылэ-
клэ-псэуклэ зыкырагьэлэтыныр арых.

Улгээкүныр республикэ прокуратурэм зыкызыхишаггэр цыфхэм яшлошхэмрэ яшлоигъоныггэхэмрэ кыдылыггтэхэзэ, тапэклэ илофшлэн кыггэлсынын пай. Кызыфэклоштхэр уахггтэм кыггэлггэлггшггт.

БЫСЛЫМЭН

Быслымэнхэм агьэлэплэрэ, лэшлэгъу пчъагъэхэм ахэм ящы-лэныгъэ пытэу хэт хъугъэ Къурмэ-ныр бэмышлэу тыди щыхагъэунэ-фыкыгъ. Адыгеим щыпсэурэ быс-лымэнхэми а дин мэфэклым зы-фагъэхъазырыгъ, ямал кызырри-хъэуи агъэмэфэкыгъ. А мафэхэр зэрэклагъэхэр ары непэ кы-зытегушылэрэр Адыгэ Республикэм имуфтиеу Емыж Нурбый.

Къурмэным псапэу хэлъыр бэ

— 2010-рэ ильэсым Къурмэ-ныр хэдгъэунэфыкыгъ шэкло-гъум и 16 — 19-м. Къурмэным ия 4-рэ мафэ тыгъэр кыомыхъэзэ былымыр уукыгъэмэ, ар къур-мэнклэ макло. Ау ар блэкыгъэу е а мафэхэр кымыхъэхъэзэ лыр бгошыгъэмэ, ар сэдэкъэ мэхъу.

— Сыда къурмэнымрэ сэдэкъэмрэ зэрэзте-кыхэрэр?

— Сэдэкъэмрэ къурмэнымрэ быслымэнхэм зэтырафы. Сэда-къэр мафэ кыс пшыл пльэкы-щтыр ары, къурмэныр зыщашы-рэр нахъ гъэнэфагъэ, псапэ-гъэу хэлъыри нахъыб. Быслы-мэнхэм къурмэным ишлын мэхъанэшхо раты.

Мыгъэрэ Къурмэныр кысын-клэ тхамэфитгъу фэдиз илэу Тыр-куем дин Иофхэмклэ иминистрэ Ипылэгъэу сомэ мин 600 кыт-фаригъэхъыгъ. Тэ тимызакъоу, нэмык республикэхэри ары. Икыгъэ ильэсми, ащ ыпэрэми мы кыралыгъом кыкыгъу Къур-мэным ехуулэу сомэ мин 400 кытфаригъэхъыщтыгъ. Ау цы-фэу узиделэн, Ипылэгъу узифэ-хъун фаеу тилэр нахъ маклэ зэр-мыхъурэм, ахэм кыазэрэхъ-хъорэм кыхэкыкыкы, а ахъцэ И-пылэгъур нахъыбэ кытфашы-нэу тыклэлэу, тызэхашы-кыгъ ыкы. А ахъцэм нэмыкыгъ, адыгэу Германием исхэм янэло-сэшлоу щыт Мэшфэшлу Нэдж-дэт сомэ мин 40 кыфагъэхъы, кытитыжыгъ.

Мылгъум ибагъэп зэлъыты-гъэр, цыфым улылэсыныр, И-пылэгъу уфэхъу зэрэпшлойгъор зэхэбгъэшлэныр ары нахъ мэхъ-нэ зилэр. Джащ фэдэу, Хъурмэ-Хъэсанрэ ышыпхъурэ, Чэтэо Инал (Иорданиер) къурмэны-пхъэу сомэ мини 4 зырыз кы-татыгъ (зы мэлым гурытымклэ ыуасэ фэдиз). Шытхалэ щы-псэурэ Цыкылу Аслъан мыгъэ къурмэныпхъэу сомэ мин 20 кытфыхыгъ, ильэс кыс а клэ-лэр арэуштыу мээкыло.

Тэри, мэщытым члэтхэу къур-мэн зышлын зыгу хэлъхэм, а кытатыгъэ ахъцэм мэл осэ зы-рыз хэдгъэхъуагъ. Зэкълэмкыи со-мэ мин 680-рэ фэдиз тыугъо-и-гъагъ.

— Сыдэуштыу зехъугъэ-кылагъа а ахъцэр?

— А ахъцэр атедгошагъ кы-лэхэу, районхэу Адыгеим, Крас-нодар краим арытхэу динлэжъ-хэр зилэхэм. Ахэм яинагъэ, ащы-

псэурэм ибагъэ елытыгъэу со-мэ мин 35-м кышгъэгъагъэу 45-м нэсэу ятыгъ, ежъхэм къур-мэныпхъэр ащэфыныш, сабый Игыпхэм, сымэджэщхэм, плэхэл сымаджэхэм афагош-ным псе. Мыекъуапэ щыдгош-ным псе кыэдгъэнэгъагъ сомэ мини 160-рэ. Ау мы кыалэм имы-закъоу, Натырбые, Адэмые, Хъа-курынэхъаблэ адэт интернатхэм афадгъэшагъ къурмэным щыщ-лахъхэр. Джащ фэдэу, нэжъ-лужъхэр зыщалагъ пансионатэу Мыекъуапэ дэтым, хъафизэхэр, дэу зыльэгъухэрэр зычлэс уч-режденихэм (чыпшлгъу мэхъух), жъэгъэузым зыщелэзэхэрэ сы-мэджэщым, онкологическэ дис-пансерым, клэлэцыкылу сымэ-джэщым, дэу зэхэзыхэрэ клэлэ-цыкылухэр зышеджэхэрэм къур-мэным щыщ афадгъэшагъ. Мы-хэм анэмыкыгъу лыхы 160-рэ лым макарон кыгъоу афэдгошыгъ-гъот маклэ зилэ унагъохэм, сы-маджэхэм. Ахэм яспискэ мэ-щытым члэс.

Непэ кысэмылон слъэкы-щтэп, сигуапэуи ар кыхэзгъэ-щы сшлойгъу, быслымэнхэм гукыгъоу, зэдэлъжыныгъэу ах-лэным зыкыпшэты зэрэхъугъэр. Клэлаклэу мэщытым кыаглох-рэр, ти Гупчэ мэщыт лут ныб-жыкыкыкы лъэшэу кыдделэгъэх мы мафэхэм. Ахэм зэкълэми ацлэ кыеслонэп, хэти ежъ ышлагъэр, иамал кыхыгъгъэр зыдешлэжы. Сэ кыхэзгъэщы сшлойгъор ахэм лъэшэу тазэрэфэрэзэр ары. Ала-хымы ыгъэрэзэщтхэм, зыпсэпагъэ ыгъэбэгъоштыгъ ащыц эшых. Ахэм былымышхъэ пчъагъэу тыщыкыгъэщтым фэдизыр кы-гъотыгъ, агъэхъазырыгъ, нэужы-ми агощыжыгъ, алъэк кыагъэ-нагъэп. Шыпкыкыкы пшотмэ, мэфэ зытлущым кыкылоцл къурмэ-ныпхъэ лы тонни 4-р ифэшъуа-шэм тетэу зепхъаныр лэшлэхы-гъэп.

— Нурбый, псапэ псе пшлагъэм игугъу умышы-жыныу арыба зэрэ-лорэр?

— Ары, сэдэкъэ птымэ, шлу пшлагъэмэ пшотэнэу, игугъу пшыныу щымытэу зылохэрэр щылэх. Мы Иофгъом лъэны-кыуитлукыкы укыкылолэн пльэ-кышты. Зыхэмкы, сэдэкъэ аты-гъэми, амытыгъэми цыфхэм арамэгъэшлэным псе арэуштыу алоныр нахъ фед. Адрэ бгъумкы-тыкыкылолэн джы. Алахыталэм ело: «Лэ джабгъумкы шъуытыгъэр,

шлоу шъушлагъэр лэ сэмэгум ешъумыгъаш». Ащ кыкыкыкыкы шлу горэ пшлагъэмэ, зыгорэм Ипылэгъу уфэхъугъэмэ, сэдэкъэ птыгъэмэ, щытхъу кыпхыным, щытхъу пфалоным ушымыгу-гъыныр ары.

Джы мы зигугъу тшлырэ шлушлагъэу тиклалэхэм зэрахъа-гъэм игугъу кыэтымышыныр, ацлэ кыэтымылоныр кыедгъэклэ-рэр. Ар кызыхэкыкыкы кыэслон. Шыпкыкыкы пшотмэ, лэклэб кы-ралхэм кырахыгъэ къурмэныпхъэ уасэр кызырэтфахыкыкы тэ ты-рзукыгъэ. Тыркуем, Германием, Иорданием арысхэм афэдэ клэ-лэхэр, гъот зилэхэр ахэтба тэты-ехэм? Мэшлэхъэу тэри тилэх. Ахэр непэ «кыэдгъэушыныу» ты-фай, мыхэм афэдэ щысэхэмкы нахъ дгъэгъушысэхэ, дгъэнэкъуа-кыкыкы тшлойгъу. Сыд псе тэ ащ фэдэ Ипылэгъу зэфэтшыжыны, тильэпкы дгъэлъэпшэн тымылэ-кыкыкы?! Титхымыкыкыкы, тиса-

быйхэм, сэкъатныгъэ зилэу тигукыгъу, тилэпылэгъу зыщыкы-гъэхэм тэры гъунэ алызыфын, алыпылэн фаер. Ахэр зэкълэ тэ тилэфын, тилэщы.

Ары тиклалэхэу мылгъу зилэ-хэм аналэ зытырядгъадзэ тшлой-гъоу мы Иофгъом мыщ фэдэу тыкызыкытегушылэрэр. Алахы-талэм Къурланым кыщелэ: «О сицлыфхэр! Байхэм ямылгъу тхымыкыкыкы ялахъ сэ хэслэ-хъагъ». Сыда ащ имэхъанэр? Мылгъу зилэ игъунэгъу зыщи-гъэгъушпэ, сабый ибэхэр, тхы-мыкыкыкы, сымаджэхэр лэклэб ышыхъ хъуштып. Тэ зы кыд-гурымылорэр: мылгъу непэ кыызытыгъэ дэдэм неущ пш-хыжыны, пшлуигъэкылодыни ыльэкышты. Ащ фэдэ щысабэ щылыныгъэм тышырехылылэба? Алахыталэм ело: «Ахэри сэ кыз-гъэхъугъэх шьотч фэдэу, ау ахэр тхымыкыкыкы. Шъуэрэшлэным, шлу шъуэрэшлэныгъуным псе

шъуазыфагу сэдэкъэр сэ кыс-лэхъагъ...»

Бэ мы гушылэхэм узэгупшы-сэнэу ахэлъыр. Тэ кыатлорэп Диндэлъжыапшэм къурмэныпхъэр кытфашэнэу, ахъцэ кытфа-хыныу. Хэти зыщыпсэурэ, зы-щыщ кыуаджэм къурмэныр щер-эшл, алъэрэлэс икыоджэгъухэм, игъунэгъухэм, гъот маклэ зилэу ахэм адэхэм. Мары арэуштыу, щысэшлу кыагъэлъагъоу ащызе-кылагъэх Нэчэрэзые, Шэуджэн районым ит кыуаджэхэм ащыщ-хэм къурмэнхэр ащызышлыгъэ клэлэхэри тэшлэх. Ахэр лъэшэу тигуапэ. Мылгъу зилэ клэлэхэм зы пчыхъэм рестораным члагъэ-кылодэн алъэкыкыкы фэдиз Къур-мэн мафэм агу пыкылымэ, псапэу кыагъэхъэщтымкыкы ежъхэми зы-кыаухъумэжыны алъэкышты.

Алахымы Къурмэн хъяр бэрэ тытыригъэхъанэу телъэлу.

ЖАКЪИМЫКЪО Аминэ.

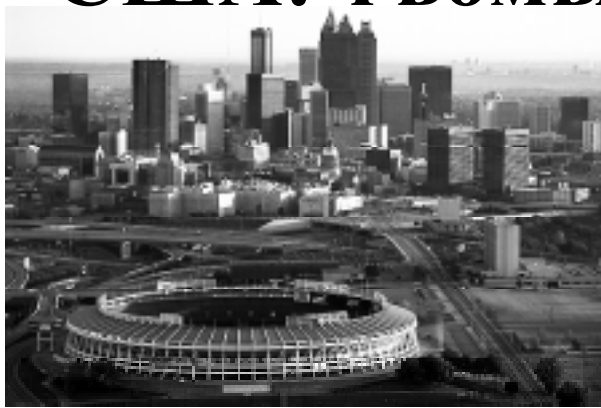
Тыгъэгъазэм (декабрэм) инэмазшыгъо уахътэхэр

Мафэ-хэр	Сэбахъ нэмаз	Тыгъэр кы-зыкыкыкыкыкы	Щэдэжэгъо нэмаз	Ечэнд нэмаз	Ахъшам нэмаз	Джац нэмаз
1	6:00	7:39	12:41	14:38	16:41	18:15
2	6:01	7:40	12:41	14:38	16:41	18:15
3	6:02	7:40	12:41	14:38	16:41	18:15
4	6:03	7:41	12:41	14:38	16:41	18:15
5	6:03	7:43	12:41	14:38	16:42	18:15
6	6:04	7:44	12:41	14:37	16:42	18:15
7	6:04	7:45	12:41	14:37	16:42	18:15
8	6:05	7:46	12:42	14:37	16:42	18:15
9	6:05	7:46	12:42	14:37	16:42	18:15
10	6:06	7:47	12:42	14:37	16:43	18:16
11	6:06	7:48	12:42	14:37	16:43	18:16
12	6:07	7:49	12:42	14:37	16:43	18:16
13	6:08	7:50	12:42	14:38	16:43	18:16
14	6:09	7:51	12:42	14:38	16:44	18:17
15	6:10	7:51	12:42	14:38	16:44	18:17
16	6:11	7:52	12:42	14:38	16:44	18:17
17	6:12	7:52	12:43	14:39	16:44	18:17
18	6:13	7:53	12:43	14:39	16:44	18:17
19	6:14	7:53	12:43	14:40	16:44	18:17
20	6:14	7:54	12:43	14:40	16:45	18:17
21	6:15	7:55	12:43	14:40	16:45	18:18
22	6:15	7:55	12:43	14:40	16:45	18:18
23	6:16	7:56	12:43	14:41	16:46	18:18
24	6:16	7:56	12:44	14:41	16:46	18:18
25	6:17	7:57	12:44	14:41	16:46	18:18
26	6:17	7:57	12:44	14:41	16:47	18:19
27	6:18	7:57	12:44	14:41	16:47	18:19
28	6:18	7:57	12:44	14:41	16:47	18:19
29	6:19	7:58	12:44	14:41	16:48	18:19
30	6:19	7:58	12:44	14:41	16:48	18:20
31	6:19	7:58	12:44	14:41	16:48	18:20

Майкл ПАУЭЛЛ, Мотоко РИЧ

США: гьомылапхьэр маклэ, унэ нэклыр бэ

«Американцэхэм агу клодыгъэ, ау ащ зи гъэшлэгъон хэлъэп, — кьелуатэ консалтинговэ фирмэу «Decision Economics» зыфилоэрэм илофышлэ шхьалэу Эллен Синаи. — Финанс кризисым чыфэшхохэмрэ коммерческэ зэфэмьдэныгъэхэмрэ кызырэкълэуагъэм ар ыпкэ кьеклы».

Аризона, Нью-Джерси, Джорджия зыфэллошт штат зепэчыжъэхэм а зы гумэклыгъохэр ары ялэхэр — Иофшлэпэ чыпшэхэр нахь маклэ мэхьух, офис унэхэр нэклэу шытых, бэ-джендэу зэрэтышт фирмэхэр агъотыжхэрэп.

Флоренс, штатэу Аризона

2005-рэ ильэсым Аризона апэрэ чыпшэр ылыгыгъ, Невадэ ыуж, Иофшлэпэ чыпшэхэр кызырэкълэуахьэрэмклэ. Псэолъэш Иофшэр лъэшэу дэгъоу реклоуштыгъэх, чыгоу агъэпсэолъэн алъэкыштыр багъэ. Етланэ зэкларэ кызытэуагъ.

Джы Аризона я 42-рэ чыпшэр ылыгъ. Иофшлэпэ чыпшэ мин 287-рэ штатым чынагъ. Тхьамыклэклэ алъытэхэрэм япчъагъэр процент 20-м клэхьагъ. Экономическэ аналитикуэр Аризона шыпсэуэхэрэм ашыщэу

тым еуаллэрэр фэдишклэ нахьыбэ хьугъэ. Ахэм гьомылапхьэр гъот маклэ зилэхэм афагошыштыгъэ. Джы загьорэ аготын гьомылапхьэ ялэрэп.

Черри-Хилл, штатэу Нью-Джерси

Черри-Хилл игуафствэу Кемденклэ заджэхэрэм Иофшлэпэ чыпшэ зимылау шагъэунэфыгъэр процентипш. Предприятие заулэ зэфашлыжыгъэ, нахьыбэм Иофшлэпэ алутхэр нахь маклэ ашыгъэх е ялофшлэгуахь агъэкълэжыгъ.

2006-рэ ильэсым елытыгъэмэ, унэхэм ауасэ процент 16-клэ кьеохыгъ. Ферроухуэу Джеймср Патришарэ 2005-рэ ильэсхэм Америкэм идоллар мин 289-клэ унэ шлагъэ кьашфэыгъагъ. А лъэхьаным унэмэ ауасэ дэклауаштыгъ. Мы ильэсым ибэдзэогъу мазэ Джеймс пенсием кьауагъэ ыкы ипотека кредитэу ыштагъэр ытыжыкын ымыльэкълэу кьэнагъ. Иоф горэхэри зедехьыкы шхьае, кредит уасэр фигъэкьурэп. Джы зышхьэгъусэхэм унэр ашъжы Америкэм идоллар мин 279-клэ. Ахэр шэгъугъых доллар минипшым нахь

маклэу кьатенэщтыр банкым кьафигъэгъунэу, ау ар гугъэпэ кьодыеу кьэнэжышты, сыда плэмэ банкым нахьышты, ипроцентхэри ымыштыжъэу кыпшлоуштыгъэ.

«Тэ унэр тшэфы зэхьум уасэхэр етлупшыгъэу дэклауаштыгъэх, — кьелуатэ Джеймс Ферроу, — етланэ кьалоштыгъэр арэуштыгъэр бэрэ зери-мыкхудыштыгъэр, джары зэрэхьугъэри».

Атланта, штатэу Джорджия

Граждан заом ильэхьани, ащ ыужы Атлантэ ишылэклэ-псэуэклэ лъэшэу кьызырэкълэу кьыхэкълэштыгъэ, ау джы ащ изытэт зэрэдэи дэдэм фэдэу зыкы хьугъэпштын. Ильэс пчъагъэхэм кьаклоуэ зикэкономикэ хэхьоныгъэшхохэр зышлыштыгъэ Атлантэ чыеу зыхьагъэм джыри ильэс 12-м нахь шлэхэу кьымытлупшыжыкынэу специалистхэм алыгъэ. Коммерческэ офисхэр, унэ зэтетышхохэр нэклэу шытых. «Шьолъэгъуа мо унэхьор? — кьегъэлыагъо башне инэу шытыр аналитикуэр Алан Векслер. — Мэ-зихклэ узэклэбэжымэ джа унэхьор чикагскэ банкым ышфэжыкыгъ, джы ыосагъэм ипроцент 60-клэ ышэн ыгу хэлъэу макъэ кьыгъэлуэ. Векслер ащ фэдэ унэ зэтэт заулэ кьытигъэлъэгъугъ, унэ ныкыошхэу псэолъэшхэм чадзыжыкыгъэхэри ахэм ахэтыгъэх. Кьэлэ гупчэм тыкызышхьащтым мрамор фыжыклэ гъэпклэгъэ унэм алапы фишлы, ар федеральнэ унэу зэрэщтыр кьытиуагъ. «Джа унэм члэсхэм агу пклэнтлэ маклэп дэуауагъэр, — кьелуатэ Алан Векслер, — ахэр шысых ыкы егушшысэх: «Сыдэуштыгъэр арэу лъэшэу тыкысэфэхьыгъа?».

Дэвид Барбоза Китай: унэхэр нэклых, ау ауасэ кьелыхьэрэп

Кьалэу Ордос нэгьырэ мин 300 зышыпсэуштыгъэ кьэлэжыкы шагъэ-псыгъ, ау ащ нэгьырэ мин 28-рэ нахь дэгъысхьагъэп. Арэуштыгъэр зэрэщтыгъэ, псэолъэш Иофшэр шызэпагъэхэрэп, унэмэ ауаси кьыкычирэп, хэхьо. Ордос зэрэпсауу пштэмэ, нэгьырэ миллионрэ мин шытыфьрэм кьехьу шэпсэу, ащ пэмычыжъэу гъэстыныпхьэ шхьуантлэр кьышчылашы, шомыкылыри ял, клэклэу кьэплон хьумэ, чылопсхэмклэ бай. Дубай фэдэу мы чыпшэр ашлынэу ары пащхэр зыфэягъэхэр: унэ лъэгэ зэтетышхохэри агъэуцугъэх, тучан гупчэхэри, ресторанхэри зепшлэтых, ау ахэр зэклэ нэклых. Хьаклэш шлагъохэм цыфэ зулэу ачлалыагъохэрэри правительствэм ихьаклэ е ежъхэр ары.

Кьалэм ирайоныклэ Канбашиклэ еджэх, зэклэмкли Америкэм идоллар миллиард халъхьагъ. Километрэ

24-у ащ ыубытырэм зэгъо дэдэ автомобиль шыцеклоу зыплэгъуштыр. Гьогунанцэхуэ кьэгъагъэклэ агъэкълэуагъэхэр джы зэхэкыхьажыкы. Мыш фэдэ гумэклыгъэр зыпкэ кьыкыныу хьугъэр Китай иэкономикэ хэхьоныгъэшхохэр зеришлыхэрэр ары, ащ кьызыдихьыгъ псэолъэш Иофшлэным епхыгъэ проект инхэр. Ау Канбашы кьыгъэлъэгъуагъ шар гъэпшыгъэм фэдэ хьугъэ экономикэр кьэон зеришлыштыгъэр ыкы ащ банкковскэ системэр зэрэзэщыгъэкьыштыр.

Аналитикхэм зэралыгъэрэмклэ, мыш фэдэ район нэклэхэр зилэ кьэлитф-хы фэдиз Китаим ибгъотэшт. Гушылэм пае, кьалэу Кунмин ирайонэу Чэнгун ыубытырэ квадратнэ километрэ мини 103-м джащ фэдэ

гумэклыгъо ухедзэ: унэ лъэгэшхохэр, кьэралыгъо учреждениехэр нэклых. Гольф ешлэпэхэр, хьаклэш лыапэхэр, ресторанхэр, джэгулэ комплексхэр — ахэр зэклэ зышлыгъэхэм халъхьэгъэ мылькур шлэхэу кьыхахыжыкыным шыгугъыштыгъэх, джы ашышбыэм яхьызмэт зэтэзыгъ. Пекин иуниверситет иклэуагъаджэу Патрик Чованес зеришлыгъэрэмклэ, инвесторхэм унэхэр дышхэм рагъапшэ. Дышхэр пшэфымэ, лэпэчлэгъанэу уилэшт, джащ фэдэ унахьшэ халъхьэу унэхэр пшыхэмэ, ахэр сыдыгъуи пшэжыкынхэ, фэдэ кьыхэпхыжыкын пшэкълэшт. Ары шхьае, ахэр зышхьыныу зышхьыгъэхэрэм ахьшэ зэрамылэр кьыдалыгъэрэп.

Йоани Куба: анахь реформэ дэгъур — Санчес хэгъэгум уиклыжыныр ары

Гаванэ иполитикаклэ зышлэш хьухэрэр анахь тхьамыклэхэр ары. Испанием иконсульствэ члахьэ зышлоигъохэм ячэзыу метришхэм кьышыклэрэп. Испанцэ пхьорэлъфхэу янэж-ятэжхэр Астурием, Галисием ыкы Андалусием кьызырэкълэуагъэхэр кьэзыушыхьагырэ тхьылыхэр зылыгъэр лутых. Кубэм икыжыныхэу паспорт кьыдахьаным ахэр шэгъугъых.

Митингхэм е хэдзынхэм кубинцэхэр ахэлэжъжыкырэп. Ащ ычлэпэклэ мафэ кьэс посольствэхэм алу-тых икыжыныхэ гуэхэлэ закьор зыдаыгъэу. Рауль Кастро хабзэр зыратыжыгъэм кьышхьэгъагъэу ахэм

япчъагъэ хэхьуагъ нахь, кьыкыны-чыгъэп.

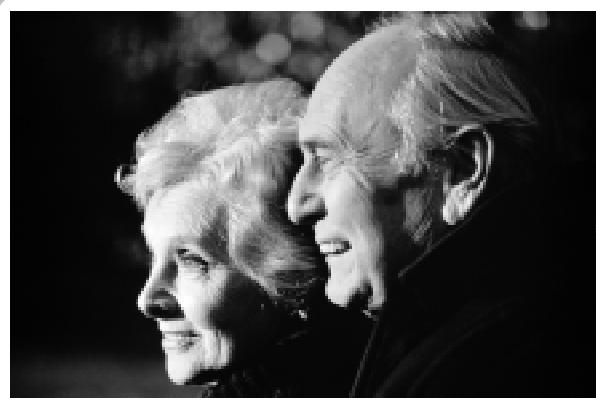
Рауль иреформэхэр ерэгъэ дэдэу шылэныгъэм ештэх, ары шлошмы-хьуныгъэри кьыздыкылырэр. «Сэ сыз-шыпсэуштыгъэ Кубэр нэфэшхьаф, ащ лэклэу кьэралыгъоу узэрэкълэуагъэ пае зи кьышхьауагъэ, угушшысэхэр шхьэишхьыгъэу кьышхьыплонхэ плэкълэшт...» — Арэуштыгъэу зылохэрэм адэхьащхых, ар кьалэуагъэу-штыгъэ, чыжъэ дэдэу кьашхьы.

Арэу шытми, 2008-рэ ильэсым кьышхьэгъагъэу кубинцэхэм сотовэ телефонхэр агъэфедэмэ хьунэу афадагъ, хьаклэшхэм ачлэгъышхьанхэу ыкы компьютерхэр кьашхьыфхьанхэу фиты-

ныгъэхэр аратыгъэх. Ахэр апэрэ лъэ-бэжыу реформэм кьызыдихьыгъэхэм ашышхы.

Коррупцием ыльэхьэгъэ цыфхэу Кубэ шыпсэуэхэрэм бэджэндэклэ чы-гухэр зэрэтырагошагъэми ишло-гъэшхо кьэклауагъэп, гьомылапхьэмэ ауаси кьелыхьэгъэп.

Экономическэ шхьафитныгъэ закьоп кубинцэхэр зыклэуагъэхэр, ежъхэри шхьафитэу шылэхэ ашлоигъу, яфитыныгъэхэри кьауш-мэжышхьыгъэу. Ау Рауль Кастро ире-формэхэм ар джыри афызэшлу-хыгъэп. Арын пае посольствэхэм алут чэзымэ якылыагъэ кьызыкышчы-мыклэрэр.

Наташа Сингер

Чыгум жьыгъор кьышхьарэхьэ

Апэ кьэбар дэгъу. Дунаим итарихь пштэмэ, непэ фэдэу цыфхэм ягъашлэ кыхьэу, нахь маклэрэ сьма-джэхэу зыкы кьыхэкълэуагъэп. Гушылэм пае, Испани-ем, Грецием ыкы Австрием гурытымклэ шагъашлэрэр фэдитлуклэ нахьыбэ хьугъэ. Джы кьэбар дэир. Гъэшлэ кыхьэм тиджыбэ еунэкы. Цыфэу ильэс 65-м кье-зыгъэхьугъэхэмрэ сабыеу ильэситфым нэс зыныб-жыкыхэмрэ япчъагъэ зэфэдиз зыхьугъэр апэрэ. Нэж-лужьхэм апылэ кьулыкхьхэм ашылажыкырэп производ-ствэм хэшагъэхэм анахьыбэ хэгъэгубэм ашыкхьун ыльэкълэшт. Ары шхьае, псауныгъэм икьэхьумэн пылхэм ялэжыапклэ хэбзалахьэу производствэм хэт-хэм кьатырэм кьыхэкълэу. Ар сыдэуштыгъэу хьуштыгъэ? Жьыгъом иуцогъэ цыфхэм япчъагъэ нахьыбэ зы-шыхьурэ хэгъэгухэм сыда ашлэрэр ябюджет гъэ-зекълэуагъэ зэблэхьугъэным фэшл? Шьыпкырэ плэштмэ, маклэ дэд.

Жьыгъом кьызыдихьырэ гумэклыгъохэм афэгъэ-хьыгъэ доклад кьэзыгъэхьаырыгъэхэм зэралгы-тэрэмклэ, хэгъэгу пэрытклэ алгытэхэрэм реформэ тэ-рэххэр рамыгъэкълэуагъэ, ятлонэрэ дунэе заом ильэ-хьан цыфмэ яшылэлагъэм кьыфэклонхэм ишынагъо шыл. Ащ фэшл, апэрэмклэ, пенсие ныбжыкы кьэлэ-тыгъэн пае, ятлонэрэмклэ, социальнэ тынэу бюджет-хэм кьадалыгъэхэрэр нахь маклэ ашлынэу цыт. Ау ар цыфмэ кьагурылорэп, кьагурылоштыгъэ ныбжыкы, сыда плэмэ нэгьырэ пэпчэ апэ дэдэ зыгъэгумэкылырэр ежы-ышхьэ зэрэхьуштыр ары. Францием шыкхьугъэр шьолъэгъу. Пенсие ныбжыкы ильэситлэу зэрэхьагъэ-хьыштыгъэ бырысырышхо кьыкылыгъ, нэгьырэ милли-оным кьехьу урамхэм кьатехьагъ.

Дунэе зэфышхьыгъэхэмклэ Советым испециалист-тэу Майкл Хоудин зеришлыгъэрэмклэ, апэрэ атомнэ бомбэм ишлын зэрэдунаеу зэригъэгумэкылыштыгъэм фэдэу жьыгъом илоф зэклэ хэгъэгухэр ыуж итынхэ пае.

Хоудин кьызырэкълэуагъэ, ильэс 60—70-рэ зыныб-жыкыхэр шлэхэу жьыкылы алгытэхьыштыгъэ, ахэм «ныбжы гурытыкылы» аджэштых. Арышты, правитель-ствэхэр, промышленникхэр, дунэе агентствэхэр зэ-кьоуоуцонхэш, реформэхэр зэдашынхэ пае.

Джырэ уахьтэр зыпштыклэ, экологием мэхьа-нэу илэм нахь мымаклэ мы гумэклыгъом ратын пае шхьае, 2015-рэ ильэсым нэс зытегушылэштхэ Иофыгъохэу ООН-м ыгъэнэфагъэхэм ар кьадыха-лытагъэп.

Политикхэм яклэс цыфхэм нахь ягъопэштхэр апа-гъохьыгъэ загъэпытэнэу, политическэ баллхэр рагъэ-кхунхэу, фаехэп яхэдзаклохэм агу римыхьыштыгъэм Иоф-тхьабэхэр апшгъэ ралъхьажыкыныу. Ау кьагурагъэлон-фаеба япсауныгъэ изетегъэуоуцонным тэфэшт ахьшэ-лахьыри зэраримытыжышхьыштыгъэр?

Нэмыклэ гушылэхэмклэ кьэплон хьумэ, правитель-ствэхэр унэе секторым дэлажыкыгъэхэу кьагъотын пае, шыкылы тэрэз пащхэм ялофшлэуагъэхэр пенсием амы-гъэтлысыжыкыгъэу зыфаехэм фэдызырэ Иоф арагъашлэзэ ашлынэу. Нэж-лужьхэм ахьшэу атеклодэрэ закьор арэп Иофыр зыдэщылэр, ахэм шлэныгъэ куурэ лэпэ-лэсэныгъэрэ зэралэр кьыдалыгъэмэ нахьышлэ.

Тапэклэ улшымэ, ащ фэдизу чыжыкыны пае а уахь-тэу ныбжыкы мэхьэнэ ин зышырамытыжыштыгъэр.

Зихьэ кум ихьэрэр мэунэхъу, зихьэ уц ыхьурэр мэунэ

Повесть

(Къызыкълэыклогэр
шэклогум и 25-м
къыдэкълэыгъэ номерым ит).

— Уашьом дэбыбэенхъу ало, мазэми нэсынхъу ыуж итых. Ащ фэдэ мэхъуа? Хьунэп! — Еж-ежырэу джэуап зэретыжы къыклэупчлагъэм. — Уашьор гъуанэ хъунба, узыфаер епшлэмэ Тхэм ыгъэбгъон! Алэлахьэрэр ало, ашлэ! Хэт къыдэхъуа? а зыфалорэр? Моу шьудэплъыба зэ, сьдэуштэу убыбышт мазэм?! Шьуеплэ ичыжъагъэм! — бэщыр къылэти къыгъэлабгъозэ гушылапэр зыубытыгъэ еужырылэр къаупчылъгъ.

— Самолетхэр мэбыбыхэба, сыхьатлэхъу? — къеупчылъгъ зэкълэми апэкъаигъэжырэ.

— Ну и што? — ымакъэ къыгъэлэшыгъ, арми шъхьэцылкълэу мэкъэшхом.

— Джащ фэдэу мазэми быбыштых!

— Самолетыр Краснодар зыдэбыбырэр, мыдрэр мазэр ары, шыгъошэщтых, икхун бензин рагъэхъуагъэми.

— Самолетэп быбыштыр, «ракеты» ыцлэр! — къыхъуагъ ящэнэрэри.

— Сьд ыцлэки быбыштэп, ялофи телэп, яунэ ерэхых рэхъатэу.

— Уклалэ зэхъум самолет шылагъэп, игугъу къызашыкълэ пшлэш хьуштыгъэп, мэбыбыба? Джащ фэдэ, кьежырэ зэкълэ ашлэш гъэхъугъуай, быбыштых мазэми, блэкълэштых ыкли.

Къылорэр зэкълэ ашлогъэшлэгъонэу зэдэлхэрэ зэпытым игушылэхэм язэгъыхи, ажэхэр зэкълэным пэчыжъагъэхэми, зэрэчыен фаехэр агу къызэкълэжыым пелуаным еупчылъгъэх:

— Ушыс, цыс ужэ къыдэгъэкълэ, уилахь ренэу гушылэклэ пшлуашхы. Зи къапло пшлогъоба? Чыиф унэ зыфэмышылгъэрэ, чэу зыфэмышылхьагъэрэ, мэкъу узыфэмыагъэрэ шьузабэ дэсэп тикъуаджэ.

— Самолети, ракети, зи кьежыгъэнагъэп, лорэп чыгум шьуктынэсыжыгъэмэ! Сьд шьуиныхисап мы орыжымклэ, шьухэлплэшь кьежыгъэшлагъэм шьулус. Орыж пэжъые кыхьэшхуымэ шьушхыжъэу кьэнэжыгъэм шьулусынэу ара?

Купым ахэдзыгъэу зизакъоу шыс зэпыт лышхом игушылэ къыгъэкълэракълэу емысагъэхэми атхьакълэмэхэр къаригъэпхьотагъ къызылоблэм. Хэбзэ лорклэ орыжым нэсыгъэхэп, ар хэмытыми чылэм лор макълэп дэлъыгъэр. Хэшьоу-нэшьоу амышлырэм чылэ гузэгум орыжышхор хьэнтлэркъо кэ-къаплэу, чэщырэ джынэ тлыс-плэхэкълэ еджэхэу зэрэщыгъэм есэжыгъэгъэхэ купышхом ымылэкълэжыгъэу къызэрахилауагъэр зыгъэшлэгъонхэри кьэхъугъэми нахьбэхэм заш-

лагъ. Лорфыр клэклэныкълэ мыгу-гъэхэу, амалэу ямылэм ригъэуцоллагъэхэу заушэфштыгъ, орыжэу шьумаер къызыхъэрэр, хьонэжыгъоу ячылэ зэрэдэтыр агуклэ амыштэрэми. Пхьэнтлэклэу шыхьэм зэрэтэсэу шьитхэм хьазырэу ащыз хьуштыгъэ шьэджащэр бэрэ къахэлъагъ, къахэдэлауагъ, ау арилокълэзэ езэщыгъэу, илоф клэмыкълэхэ зэхъум къызышчытэджыкълэжы, псынклэу зиуээнкълэжыгъ. Мышъэж пырэцэхъоу, зыкыару кьэшлэгъуаер мытхьытхыхъу ежъжыгъ.

— Зыгорэ ыгу хэлъ, уеупчылъгъэклэ къыуилоштэп, — клэлылонэу игъо ифэжыгъ къызэхинэгъэ купым.

Къесыфэ нэс къымыклэу шьофыр зиунэм имыхабзэу шысыпэ къызэрадырихыгъэр агъэшлэгъуагъ.

Нэфшъэгъо атакъэхэр зымакъэ нахь мэкъэхъур зэхафэу зэнэкъокъух. Зэрэшъжыгъэхэу, зэфэзэщыгъэхэу къыпшагъэхъоу кьопэ зэфэшьхьафхэм къащлэх. Емыгъэхьыр ямафэу мэгулэх, нэф зэрэшъу тыраупцэкъожынкълэу. Мэкъэ гъэшлэгъонэу зэсэжыгъэхэр игуапэу ытхьакълэмэхэм арытэу чылэгур къызэпичи, къуладжэм фиуээнкълэгъ хьачыихэр псым хэзгъуэуцогъэ Лыщылкълэу. Орыжышхом къызэбгъукълэным къыздэкълэгытэри кьэшлэгъуаеу етлэ сэмэшхо ыпэ кьитэджагъ, уебгъуклонкълэ, кьэуухьанкълэ хьылъэу. Зилэу жыгъор апэу къызгурумылогъэ лыр фимыкълэжыгъэу кьы-зэтеуцогъэхэагъ, фэдитлу нахьыбэкълэ шьхьарышчырэ лэгъэхом зыгорэм къыздетэкъуаеу. «Джынэ шьыпкъэх мыхэр, джынэфхэр хэблыхьагъэхэу чэщым тлагъэх, хэжъуакъохи нэфшъагъом хилъэсагъэх, — фимыкълэжыгъэу ышхьэ кьылэдагъ Лыщылкълэу. — Лэстэна-узибилахь, сьдэуи къырыушлоха, лэшхьэщхуитлу къатлыгъах, джыри ласэхэрэп. Сяплэкълэ мо лэкъо лон-тлагъэхэм, цыф есэлэжкълэ ышлэш хьухэнэп, синэрылэгъэу нэхь нахь кълэжыгъэу матлэ, къазгырыжэ пэпчэ самэм кьыдитэкъуаеу. Ылэгъурэр шлогъэшлэгъонэу, зыфыхьын ымышлэу тлэ-клурэ еплэкълэуагъ. Цокъэзэкълэ дэ пытэшлуитлур шьыпхьагъэу пелуаным илоф хегъэкълэ. Джынэф дахэу пшысэхэм ахэтыр ылэгъунэу фэагъэми, къызэрэчлэжыгъэр фэшъхьаф — джынэ кьопшлэху. Ылашъэхэри, ынэгъушхуи зэхэ-фыгъуае. Итлыкълэ куушхоу лышхор зэрыкълэуадэрэм ишыгъын чэсэй закъу кьыхьышчырэ.

Нэфылыгъэу кьыдзынэу ригъэ-жыгъэаклэм джыри чышъхьашьор зэригъэфагъэпышъ, мэшэшхом ычлэ нэшъурыу. Зэпымыоу къазгыр жэбгъошхом кьыдэлаемэ, елгъэхьыжыгъэ, мыхьыжъахэу ятлэр къызэрэ-дитэкъуаерэмклэ егуцэфэжы-нэу шьыгъэп Лыщылкълэу иныб-джэгъушхо зэрэтлэрэм.

— Хьусеныкълэу, уилоф шлу охъу апши! — зэрилэгъэлэу хэкууыкълэ макъэ къызэрэри-мыгъэлугъэр шлэшъхьа-клэу. Етлэ зэтетэкъогъэ лэгъэшхом тетыр Лыщылкълэу лору шлэжы-гъога. Лэгъэшхоу кьыпшэгъу, куоу етлыхыгъэм ит пырэцэхом зыкызызэрегъэзэкълэм.

— Шоу шылэр зэкълэ Тхэм кьыбдегъэхъу! Узыфэмычъы-ерэр сшлэрэп, «учъыештмэ кьэгъаз» зыфалорэ лэгъэхан.

— Джы фэдэм сычъыеу плэгъугъа? Утемыгушыкълэ! Сьд мы птырэр? Члэ илэпи, шыузэтесыри кьышынэп.

— Кьыослокълэгагъэба гу лыпштэн фэдэу хымэ кьоджэ тхьаусхакълэхэм кьытахъоны-гъэр? «Хьулъфыгъэ дэсыжъ-ба мы къуаджэм орыжы-дыгъэчъынэу?» — кьысэб-жыбжыгъэу джырэ нэс сыхэ-тыгъ мы гушылэ дьджхэр! Балуи сшлэагъэ, бэшлагъэ зьдэстлыкълэ фэагъэр.

— О-уиу, джырэ нэс тьыз-гъусагъэ шьузабэхэм яунэ ишылкълэ, тьыраэкъоуагъ ыкли тьырапхьэшлагъ! Сьд джы кьэхъугъэр?

— Кьэхъугъэ хьати шылэп, сымычъыежышъу зэхъум, ськьазгыр клэ кълэжыгъэу гъусэ кьэсшлэ сыфэжыгъэ тлэным.

— Олахъэ боу шлагъом узэрэпсэрэр! Уупчлэжырэп, уусэ-жырэп, нахьыжы нахьыкълэ кьыудзэрэп, Тхэм ыгъэбгъон Иныж. Ош сьзэрэнахьыжы-ри пшыгъушпагъ.

— Хьау, Цыкълэжы, сыгу огъугъ, хьэрамыгъэ лор хэтэп!

Мэзахэу зыхэтхэр ныбджэ-гуитлум зэралощтымклэ япэ-рыохъугъэп. Анэгухэр зэрэ-мылэгъухэми, хьуау, кьогъу къуалъхьэ ямылэу шьхьэи-хыгъэ-гуиыхьгъэкълэ зэдэгущы-лэх. Иныжым илахьы ыпэкълэ кьэзылоштыгъэ Лыщылкълэу ныбджэжыгъэр кьы-зэрэзлэгъэкълэжыгъэми гу лъи-тэгъагъэп ушъыным ыгузэгъу кьызынэсым.

— Ашыгъом, Хьусеныкълэу, къазгыр кьэсэхьышъ, уфаемэ сыкълэбдэгъэ. Уфэмыемэ, къулэджэ ныбэм кьышцэсгъа-жышъ тызэпеклозэ тытлэнышъ, зэдгъэоллэжышъ! Хьуштба? Мыщ фэдиз зыкълэжыгъэ дэ-тлыкълэжышхор плэгъэхьышъ гунахь! Километрэм кьэхьышъ, зиунагъор бэгъон! Орыжышхор уизакъоу псыхьом хэб-гъэлэдэнэр тхьамыкълэжыгъэ?! Нычэлэрэ чэщым отлэ! Мыхьумэ, чылэри кьэсшлэшт! Чылэ шьыхьаф сшлэшт.

— Сило зало, Лыщылкълэу,

укысылумылухъ. Сэ сыгу исы-убытагъ зи сымыгъэулэунэу.

— Ары! Шьитхьыгъэ зып-шынэу ыуж уит! «Хьусены-кълэ дитлыкълэгагъ» зэрало-жышътым уегъапэ нахь, Лыщылкълэу кьыбдэгъошнэу шьитхьукълэ уфаепышъ, узэрэфай джы!

— Ауштэу умыло, шэн клэкл! Шьузэбитлэмэ унэу афэтшы-гъэм бырсырэу кьырагъэ-кълэжырэ плэгъугъэба? «Уцлэ-рэпхъэжытлэклэ» кьытэджа-гъэх. Шьхьаныгъушчэу къуан-чэхэри афызблэхъужы. Шьо-фым мэкъу лэгъу исхэри къа-фишъыж. Мы дэтлыкълэжы-шхом сэ зыгорэ есшлэшт. Бжы-хъэ уаеу сыхымыубытэзэ къу-ладжэм есшлэшт, сыпсаумэ. Натрыф шэпкъыри, пхьэри Цырыцырыдхэм къафэщэжы. Умыгъэнэтлупцлэх Тхэу зэуа-гъэхэр. Акълэ зимылэ насып-чэр ауджэгъужырэп, Гу-рылупчэу тхьамыкълэ, Тхэр яуагъ. Псапэ шлэштмэ, шлэплэ закълэ гобз-гольхьажыгъу.

— Кьыдэкълэ мы чырытлы-шхоу пшыгъэм, еклурэп уашъ-хьагъ ситэу пшхьэшыгу сы-кьипллыхьэзэ сыкълэбдэгущы-лэнэу. Илэсым зэ шхьэрэ пелуан шхьыкълэ кьызэрэщы-рэр зызэххым, ыгъэшлагъоу пигъэхьожыгъ:

— Укыздэхъащхэ?

— Хьау шьыу! Кьэдгъэшлэ-гъэм шлушлэным ыуж титэу тызэдэлэжыгъэ ренэу укы-з-дэплъыезэ. Дэгъуба зэгорэм сэри сыкълэбдэплъыемэ, — ылозэ лэоянэу хитлыкълэжы-хэмклэ мыхьыжъахэу кьы-дэклэ, етлэ сэмэшхом кьы-дэклэжыгъ.

Зэныбджэжыгъуитлур тыгъоп-чыхъэ зэгъусагъэхэми умышлэ-жынкълэу, илэсырэ зэрэмы-лэгъугъэхэм фэдэу зэпэгущы-лауатэхэ, алапэхэр сэлэмым хэмыкълэу зэрагъэубытыгъэх, яшэн зэрэзтэфэрэм ишыхьатэу гушылэным падзэжыгъ. Гу-шылэрыемэр бзэмылурэ сьд фэдэрэ лорфи яамал зэхэлэу гъунэм нагъэсэу есагъэхэти, Лыщылкълэу фэшылагъэп:

— Лэмыдж зытфых кьы-хиубытэшт, Хьусеныкълэжы, мы чытлыр кълэжышхом! Сьд епшлэшт ащ? Хьонэжыгъэу узэралыштыр пшлэрэба, зэ-клэмэ агу урэхьыкълэ уенэгъу? Мэкъуи, пхы кьырашэшт! Хьа-дагъи, нысаши зэпырашэшт. Ос фыртнэу, плэ уепшэжыгъэ ухэтыным нахьышлэба пхэу лэмыдж хьоо-пшаухэм уа-рыклэмэ?

— Зи зэрар илэп, боу игъу! — лордэгъазу бэшлагъэу кьэ-зыгъэзагъэм сьд кьыриломи зыдыригъэштэрэ лэжыным кьэсыгъэти, кьылорэр зэкълэ «арклэ» ыгъа-лоштыгъэ хамы-шыкълэжыгъэу нэф кьызышъым. Тыгъэр кьыкълэжыгъэми, шлуцлагъэу къа-лорэр хьайуа-ными, цыфыми дэгъоу зэхэ-у-уфыкълэжыгъэу нэфагъэ. Лыжъ

хьыжъ-плыжъхэу зычъые ма-клэхэм, загъэчанэу гугъэхэзэ чэмхэр жьылоу кьыдэзыфы-гъэхэм, зыфахьын ашлагъэп ячэмугъоиплэ шлуцлэрымэр тырихэу етлэ зэтетэкъогъэшхоу кьитэджагъэр. Кьагурым-луапэзэ кьызысэхэм, алэгъу-гъэр гъэшлэгъоны — Лыщылкълэу самэм ышыгу шьыпкъэм ис, ипэчлынатлэу иныбджэжы-шхуи пэлус. Цыфхэр кьызы-цокълэм гу лытагъэ члэгъчлэлэ плонэклэу зыфагу хьугъэ Хьусеныкълэу. Ишыгъын кълэ-лутелхэр зышылэшьо-жы-гъэхьагъэх кьоджэдэхэм кьы-зауцухьэхэм.

— Саламун хьалейкум, хьупхъэжыгъэр! Сьд чытлыр мы шьушыгъэр нычэпэ, зэ-ныбджэжыгъуитлур? — зыкыри-гъэщызэ сэлэмым клэжыкълэу къеупчылъгъэ кьатымышъэр.

Мэкъэ пкълэжыгъэу зэха-хыгъэм афэмыжыгъэу зэри-шлэлагъэх. Лыжъ кьэрабэр хьамышхунтлэ бэщым итлэ-клэ тегъэа-лэжыгъэу джэуапым кьэжэщыгъэ.

— О алейкум сэлэ! — зэ-дырагъэштагъэ тлэми.

Гушылэклэ ыпэ ишы хабзэр Лыщылкълэу, уцунтхыгъэ хьа-зырэу, зэгъэкълэжыгъэм нахьыбэр гурылогъуаеу лышъыым ыт-хьакълэу нигъэсыгъэ изакъоу Иныж орыжыгъэр дигъэчъынэу ыуж зэрихьагъэр.

— Шьыпкъа уиныбджэжыгъу кьылорэр, сиунэкъошчыр? — кьэупчлагъэ зыкли мыхьыжъэ-рэр.

— Ары, Тхэм ыломэ, зыуж ситыр.

— Гъусэ уишыкълэгагъэба? Умыупчлэжыгъэу, умыусэжыгъэу кьоджэ лорфхэр зэшлогъэкълэ шьэфэу. Мыщ фэдэ лорфшхор зы нэбгырэ лорфшлэнэп, кьоджэ лорф нахьклэ, — ымэкъэ шьабэ джыри кьэлэу чылэм анахьы-жыгъэу кьыдэнагъэм, — нахь къабыли, нахь псапи хьушт зэрэчылэу етлэмэ. Метритлу ишъомбгъуагъэу, ащ фэдизи икууагъэу птлын зыхьукълэ, зы илгъэскли уфырыкушэп. Шьы-хьафым зэшлуимыхын шылэ-пышъ, купэу тыхэхьанышъ, къуаджэр кьыдэтшышт. Зэ-дэлэр лэшлэх ыкли клэчлэху. Тилэпкъклэ джары кьызэрэ-жырэ.

Лышхор купышхом ыпашъ-хьэ бзэмылоу ащ фэдизым итыгъ.

— Тыделэн адэ. Шьхьадж зэрилэгъэлэу тыхэлэбэн, зылл лэжхьанэрэп мыщ фэдиз лорф хьылгъэр, — кьызыдырагъаш-тэу бэмэ кьыздэлауагъ.

— Хьау! Сизэкъошт! Шьхьа-клэу сшыгъэр сизакъоу сэшъу-мыгъэпшынмэ, непэрэ мафэкли, ахьэрэ мафэкли сышъуфэрэ-зэштэп, лы зэрэдэсэр тикъуа-джэ язгъэлэгъушъ!

(Джыри кьыкълэжыгъуитлур).

ЛЫХЪУЖЬНЫГЪЭМРЭ ЛЪЭХЪАНЫМРЭ

Хьарэхъу зэшхэм ясаугъэт

Хэгъэгъу зэош-хэм цыфэхыгъэх Хьарэхъу зэшхэм Абулчыр, Анджэ-рый, Андзаур, Къамболэт, Би-болэт. Ахэр къуа-джэу Шынджые щанлугъэх. Зэш-хэмрэ янэу Чэбэ-хьанрэ афагъэу-цугъэ саугъэтыр чылэм дэт пар-кым кыщыгъэ-луахыгъ.

тыгъ. Мэзыужьэкъо зэшхэм афэ-гъэхыгъэ саугъэт Тэхьутэмы-кьуае кыщыгъэлуахыгъ. Шынд-жые саугъэтэу шагъэуцугъэм, Хьарэхъу зэшхэм лыгъэу зэра-хьагъэм клэлэджаклохэр ашагъэ-гъуазэхэ зыхьукло тарихьым инэ-клубгохэр егъашл цыфмэ ащы-гъушпшэхтхэп.

Хьарэхъу лъакъом ыцлэкло Хьа-рэхъу Инвер, къуаджэм иефэндэу Абрэдж Мыхьамодэ, нэмыкхэри кыщыгушылагъэх. Клэлэджакло-хэр шлэжым, лыхъужьныгъэм яхьыллэгъэ усэхэм къаджагъэх.

Хьарэхъу зэшхэм ясаугъэт кызыгуахы, къэгъагъэхэр клэлъы-ралъхьэху фежъэх. Зэолл Лы-хъужьхэм шъхьащэ афэзышлы-гъэмэ ащышых АР-м и Апшгэрэ Суд итхьаматэу Трэхьо Аслъан, Мыекъопэ машинэшл заводым идиректор шъхьалэу Емтлыл За-

уркъан, шлэныгъэлэжъэу Агъыр-джэнэкъо Симэ, АР-м и Парла-мент и Комитет ипашэ игуадзэу Мырзэ Джамбэч, Тэхьутэмыкьое районым иадминистрации ипашэу Пшыдатэкъо Ризо, Шынджые щыпсэхуэ Абрэдж Мыхьамод, Емтлыл Мыхьамэт, Хьарэхъу Зу-бер, ащ ыкьоу Андзаур, Хьарэхъу Инвер, Дэлчэж Нурбий, Бэгугъэ Казбек, Пратэкъо Муслим, нэ-мыкхэри саугъэтым зэрэклуа-лэхэрэр, шъхьащэ фашыгъэ къэ-гъагъэхэр зэрэклэлъыралъхьэхэрэр тэлъэгъу. Тэхьутэмыкьое районым икьуаджэмэ къарыкыгъэхэри зэ-хахьэм хэлэжыгъэх.

А мафэм Шынджые еджапэр кызыгыгъэлуахыгъэр илэси 110-рз зэрэхьугъэм ехьыллэгъэ зэ-хахьэри къуаджэм шыклуагъ.

Сурэтхэм арытхэр: **саугъэтым икызылугъын хэлэжыгъэхэр.**

Шынджые къоджэ псэуплэм ипашэу Пратэкъо Муслимэ зэа-хьэм пэублэ гушыгъу кыщы-шыгъэм шыхыгъэунэфыкыгъ хэгъэгум ишъафитныгъэ фэзэ-огъэ дзэклолхэр зэрашымы-гъушпшэхэрэр, шлэжэ ялэу ныб-

жыкхэхэр плугъэнхэм фэшл патриотическэ, интернациональнэ плуныгъэм зэрэпылхэр.

Тэхьутэмыкьое районым иад-министрации ипашэу Пшыда-тэкъо Ризо зэлуклэм цыфыбэ зэрэхэлажъэрэм мэхьэнэ ин ри-

ОБНАРОДУЮТСЯ:

1. Решение СНД МО «Пчегатлукайское сельское поселение» от 17.11.10г. N 84 «Об увеличении бюджета и распределении денежных средств, поступивших от продажи земельного участка ФК «Кубань».

2. Решение СНД МО «Пчегатлукайское сельское поселение» от 17.11.10г. N 85 «О внесении изменений и дополнений в решение Совета народных депутатов муниципального образования «Пчегатлукайское сельское поселение» от 25.09.10г. N 75 «О бюджете МО «Пчегатлукайское сельское поселение».

С 01.12.10г. к зданию администрации МО «Пчегатлукайское сельское поселение» по ул. Ленина, 45 с 8-00 до 17-00 в рабочие дни.

Глава администрации МО «Пчегатлукайское сельское поселение» А. Ш. ДУХУ

Нэклубгъор зыгъэхъазыргъэр ЕМТЛЫЛ Нурбий

РЕСПУБЛИКЭ МАРАФОНЫМ ИПЭГЪОКИ

«Гуклэгъум и Мафэ» чанэу тыхэлэжъэн

Адыгэ Республикэм лъэпкь культурэмкIэ и Гупчэ «Гуклэгъум и Маф» зыфилорэ Иофхьабзэу зэхичэрэм цыфэхэм шлу афэзышлэ зышлюигъохэр яамал елытыгъэу кыхэлэжъэнхэу тэгугъэ. Сэ-къатныгъэ зилэхэм я Мафэ ехьулэу марафон зэ-хащит. Гъот макIэ зилэ нэжъ-лужьхэм, клэлэ-цыклу ибэхэм мылкъукIэ лэпылэгъу афэхьуцтых.

— Шушлэ марафоным изэхэщэн клэщакло фэхьугъэр шлэныгъэхэмкIэ докторэу, лъэпкь Иофгъомэ язэхэщэн чанэу хэлэжъэрэ Едыдж Батырай, — кыттылауагъ АР-м лъэпкь культурэмкIэ и Гупчэ идиректорэу Кьулэ Амэрбий. — Тыгъэгъазэм и 2-м Хьакурынэ-хьаблэ марафоныр щыклошт.

— **Хьакурынэхьаблэ сыда кызыкыхьыгъэр?**

— Клэлэцыклу ибэхэр зычлэс унэр къуаджэм дэт. Ар кыдэтлгы-ти, Хьакурынэхьаблэ щызэхэтшагъ.

— **Зыныбжъ хэклотэгъэхэр зыцагыгъ унэм щыпсэхуэрэм лэпылэгъу афэхьуцтхэба?**

— Зыгыгъыжъын зымылэхэм унэ-хэр къафызлуахы, ау ащ тырыгуш-хорэп, тигукаомэ ахэтэлыгъэ. Цыфыр жъы хьугъэми, лэхьыл-благъэ илэжъ-ба? Амалэу щылэм елытыгъэу зы-ныбжъ хэклотэгъэхэм альпылгъэнхэ, яфэлэ-фашлэхэр афагъэцкIэнхэ фае.

— **Шылэныгъэм хэлъагъорэр кызыдэплъытэкIэ...**

— Гумэклэу тилэр бэ. «Шу шлэ, псым хадз» — адыгэмэ ало. Нэжъ-лужьхэу зипсэуклэ кьелыхыгъэмэ уишуагъэ ябгъэклын олэкIмэ — ари гушуагъо. Ау ахэр кыюлэлуфэхэ уажэнэу щытхэп. Ор-орэу лэпылэгъоу ялгырэр нахь гуагъэ афэхьу.

— **Амэрбий, гуклэгъу зыхэлэ цыфэу усэлъытэ. Марафонэу**

шгузыхэлэжъэрэм уищылэныгъэ кы-рыклуагъэр угу кьэ-гъэкIыжъа?

— Сянэ илэс

25-рз ыныбжъэу тятэ идунай ыхь-жыгъагъ. Сабыи 4 тыхьоу ибэу ты-кызынэм, кьинэу зэпытчыгъэр сшыгъушпшэрэп. Ащ даклоу анахьэу кыхэлэжъэхэрэр зыгу кытэгъухэ-рэр лэпылэгъу кызырэфэхьуцтыгъэ-хэр ары. ГупыкIэу цыфмэ къахафэ-рэм кIуачIэ кытитыштыгъ, типIу-цтыгъ.

— **Нэжъ-лужьхэм, клэлэцыклу ибэхэм анае марафон зэхачыныр угу кызыгъэкIыгъэр кыталоба, — телгъэу Едыдж Батырай.**

— Германием сыщыпсэуэ ащ фэдэ Иофхьабзэхэр зэхачэхуэ слэ-гъуцтыгъ. Лэклэ зилэхэр тхьаусы-хэщтыгъэхэп, зэрэхэлэжъэхэцхэм егупшысэщтыгъэх. Цыфыр ылтэ тетэу лэжъэн, псэун елгэкIмэ «шы-кур» зыфеложъы. Ау пшъхьэ уфэра-зэу унэм рэхьатэу уисыныр кьэ-гъэкIухэрэп.

— НыбжыкIэ дэгъухэр тилэх, — кыхэлэжъэ тизэдэгущылэгъу АР-м лъэпкь культурэмкIэ и Гупчэ зэхэ-щэн ИофхэмкIэ, методикэмкIэ иот-дел ипашэу Бэшкэко Кьэрэлхьан.

— Гуклэгъу ахэлэу клалэхэри пшъашэхэри тIлунхэ фае. Жъы

хьугъэм ахэр лэпылэгъу фэхьухэ зыхьукIэ агу къалэтышт, узэу ялэри ашагъэгъушпшэхт.

— **Марафоным кыхэлэжъэщит-мэ шгуадэгущылагъа, бэклэ шгуа-гъэгъа?**

— Лэклэ зилэ нэгъыри 10 чанэу кыхэлэжъэщит, а пчъагъэм хэдгъэ-хьощт, — ело А. Кьулэм.

— **Янэ-ятэхэр зымылэгы-жыкхэрэр кыхэлэжъэщыгъа?**

— Ащ фэдэ пшъэрылэ зыфэт-шыжыкхэрэп. Тэ, адыгэхэм, тьанэ-тя-тэхэр лъалохуэ урамым тедгъэсыхэ-рэп. Лэпкь шэн-хэбзэшлэхэр лъыл-гъэкIотэщтых. Нэжъ-лужьхэр уна-гъомэ ашагъэлъапIэхэу псэунхэм афэгъэхыгъэ плуныгъэ Иофхэр зет-хьащтых.

— **Марафоныр тыгъэгъазэм и 2-м дэгъоу зэхэщыуцэнэу, сэкъат-ныгъэ зилэхэм, клэлэцыклу ибэхэм, ны-тыхэр кычIадзыжыгъэ са-былхэр зыплухэрэм шгуишлогъэи-хо яжъугъэкIынуу шгуфэтIэ.**

— Тхьашъуегъэпсэу.

Сурэтым итхэр: Едыдж Батырай, Бэшкэко Кьэрэлхьан, Кьулэ Амэрбий «Гуклэгъум и Мафэ» фэгъэхыгъэу зэдэгущылэх.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкь ИофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилгъэ-кьэгъухэм адырIэ зэхьыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жъу-гъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Кре-стьянскэр, 236

Редактор шъхьалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыгъэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм иагъэр
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжъ зы-хьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыкхьаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын ИофхэмкIэ, телерадиокхьатын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-лэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэлоры-шланI, зэраушыкхьа-тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиху-тыхэрэм мыштып-кьагъэу къахафэ-хэрэмкIэ кьэзыт-хыгъэхэм пшъэдэ-кIыжъ ахьы. Къа-тхэхэрэмрэ гъэзе-тым щылажъэхэ-рэмрэ яеплкъыкIэ зэтемыфэн ылгъэ-кIышт. Гъэзет-еджэхэм кыт-фагъэхьырэ тхы-гъэхэр зэхэтфы-хэрэп ыкIи кьэ-зытхыгъэхэм аIэклэдгъэхьа-жыкхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр

4669

Индексхэр

52161

52162

Зак. 3249

Хэутыным узшыкIэтхэнэу цыт уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахьтэр
Сыхьатыр 18.00